

mladika

XV

1971

12

MLADIKA

IZHAJA VSAK MESEC

1971 leto XV. št. 12

VSEBINA

Milena Merlak: Družinski praznik. Pot k polnočnici	173
Zora Tavčar: Miklavževa palica	174
Maks Šah: Predbožični dialogi	174
j.p.: Naša pesem zmeraj znova osvaja	176
R: Spomnimo se vseh naših žrtev	176
Milena Merlak: Pesmi	177
Na škofovski sinodi v Rimu o narodnih manjšinah	178
Zúbek - Breclj: Pomlad Adele Ostroluške	179
Ivan Peterlin: Ping-pong nasmešek	183
Nadja Barazutti: Edinček	184
Jure Koritnik: Pesmi	184
Egidij Vršaj: Diskusija o konvertibilnosti dinarja	186
S popotno torbo na našo vas: iz zgoniške občine	190
Slovenski poldnevnik	192
Martin Jevnikar: Sodobna slovenska zamejska literatura	193
Za sodobne žene in dekleta	194
Vrtovi muz	195
Čuk na obelisku	196

Revijo izdaja uredniški odbor: Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavc, Franc Mljač, Sergij Pahor, Boris Pangerc, Jože Peterlin (glavni urednik), Zora Tavčar, Maks Šah, Drago Štoka

Uredništvo v Gorici: SKAD

Zunanja oprema
LOJZE PERKO

Vsi pisci in uredniki sodelujejo brezplačno

Uredništvo in uprava: Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189 - Pod uredništvo v Gorici: SKAD

Čekovni račun 11/7019

Registrirano na sodišču
v Trstu št. 193Tiska tiskarna »Graphart«, Trst
ul. Rossetti 14, tel. 772151**OB ZAKLJUČKU 15. LETNIKA**

DOVOLITE VSI BRAVCI, SODELAVCI IN SPLOH VSI, KI STE NAM KAKORKOLI POMAGALI TEH PETNAJST LET PRI DELU, DA SE VAM ISKRENO ZA VSE ZAHVALIMO. PRIPOROČAMO SE VAŠI LJUBEZNIIVI NAKLONJENOSTI V NASTOPOJOCEM 16. LETU.

VSEM ŽELIMO LEPE BOŽIČNE PRAZNIKE IN SREČNO NOVO LETO.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

Poslušajmo bogati božični program na radiu Trst A**PETEK, 24. decembra 1971**

19.10 - V oddaji Slovenski narečni dokumenti bodo na sporedu narečne pesmi Atilija Kralja. V izboru so tudi božične pesmi.

21.00 - Enourna oddaja, uglasena na temo velikega pričakovanja. Jože Peterlin je pripravil tekst za oddajo »Zvonovi naših cerkva oznanjajo sveti večer«. Oddajo bo izvajal Radijski oder. Opremljena pa bo z originalnimi posnetki zvonov naših cerkva po Tržaškem, Goriškem, v Slovenski Benečiji in Kanalski dolini. (Ponovitev te oddaje bo v četrtek, na praznik Sv. Treh kraljev, ob 15.30.)

22.00 - Koncert božičnih pesmi Združenih cerkvenih pevskih zborov v Trstu pod vodstvom Janka Bana. Koncert je bil registriran v cerkvi Novega sv. Antona v Trstu 10. januarja 1971 (prvič)

23.30 - Božič v svetu folklorna oddaja z novimi ploščami)

24.00 - Prenos polnočnice iz župne cerkve na Opčinah

SOBOTA, 25. decembra 1971

8.30 - »Ta dan je vsega veselja«, slovenske božične ljudske pesmi.

11.00 - Mario Bugamelli: »La notte Santa«, za zbor, recitatorja in orkester.

11.20 - »Pig, Peg in čokoladna torta«. Otroška radijska igra Brune Pertot. Igrajo člani RO, vodi Lojzka Lombar.

15.30 - »Naš Božič«. Enodejanka. Besedilo in izvedba: Člani pro-

svetnega društva »Rečan« z Les. Režira Fabio Bonini, radijski svetovalec Jože Peterlin.

16.10 - Božične pesmi domačih skladateljev.

18.00 - Božična novela tržaškega pesnika Vinka Beličiča z naslovom »Luč v nas«.

19.10 - Oddaja »Pod farnim zvonom cerkve sv. Ivana v Gorici«, ki jo je radijski sodelavec Sergij Kocjančič posnel prav med pripravami na božične praznike. Med zborovskimi vajami je posnel tudi nekaj božičnih pesmi. (Ponovitev oddaje je v četrtek, 30. dec.)

21.00 - »Eno je dete rojeno«. Božična igra Mirka Mahničiča. Igrajo člani RO, režira avtor.

NEDELJA, 26. decembra 1971

11.15 - »Deklica pod božičnim drevescem«. Mladinska radijska igra, ki jo je napisala Marija Peterlin. Igrajo člani RO, vodi Lojzka Lombar.

v miniaturnem koncertu ob 15.45 tudi: Luigi Dallapiccola: »Koncert za božično noč 1956«

17.30 - »Zvonovi«. Dramatizirana zgodba, ki jo je po povesti Charlesa Dickensa napisala Desa Kraševc. Igrajo člani RO, režira Stana Kopitar.

TOREK, 28. decembra 1971

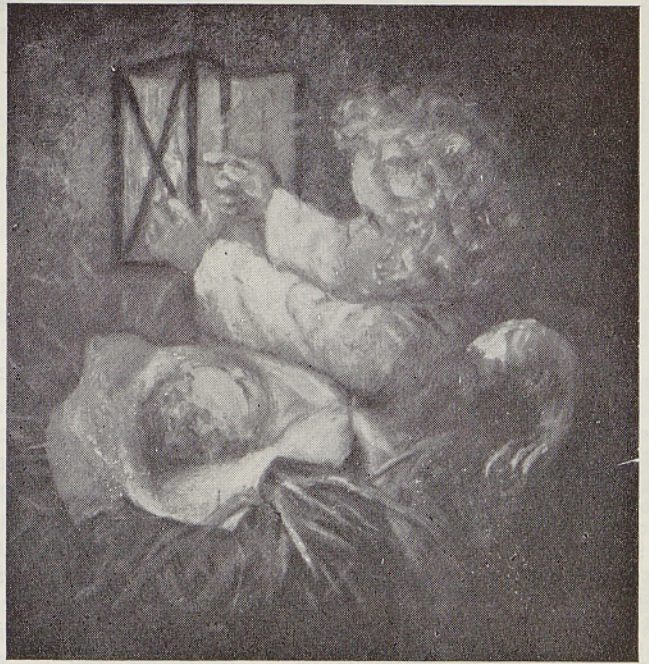
19.20 - Otroci pojò (božične pesmi).

19.30 - »Nekoč je bilo...« (Alenka Rudež bo prebrala pravljico Ju-
(dalje na 3. strani platnic)

Posamezna številka Mladike stane 200 lir, po pošti 220 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 2000 (2200) lir. Naročnina za ves letnik v Jugoslaviji 35 Ndin, v Ameriki stane 5,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 4 funte.

Milena Merlak

Družinski Božič

NA ADVENTNEM VENCU DOGORIJO
ŠTIRI VIJOLIČASTE SVEČE;
V DRUŽINSKI SOBI SE POGOVARJAJO
SVETLI SIMBOLI BOŽIČA.

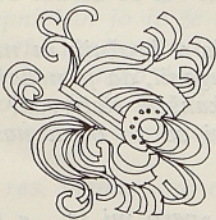
PRED JASLICAMI TREPETA DROBNA LUČ.

OTROCI ODPREJO ZADNJE OKENCE
NA ADVENTNEM KOLEDARJU.
OČE IN MATI SE OBDARITA Z DOBRO
BESEDO.

IGLIČASTA SMREKA PLAMENI V TRIKOTEN
MOZAIK,
V MOZAIK IZ SREBRNIH TRAKOV IN PISANIH
OBESKOV,
V MOZAIK IZ SOJA SVEČ IN DRUŽINSKE
SKRIVNOSTI.

OTROCI SIRIJO ZENICE ZACUDENJA.

VSA DRUŽINA PREPEVA:
SVETA NOČ, BLAŽENA NOČ...

Pot k polnočnici

NOCOJ NE BO POLNOČ
URA TEMNIH DUHOV;
GORELE BODO PLAMENICE PRIJATELJSTVA
IN TI SVETILE NA POTI DO CERKVE.

POLNOČNA CERKEV NE BO
VELIKANSKA GROBNICA SREDI POKOPALI-
ŠČA;

TEŽKA, ŽELEZNA VRATA BODO ODPRTA,
LESTENCI BODO BOŽIČNA DREVESCA,
VISOKI HLADNI OBOKI BODO PREPEVALI.

NOCOJ JE SVETI VEČER.
V JASLICAH JOKA LAČNO DETE;
NA USTA MU BOŠ NASTAVIL
SKODELICO LJUBEZNI.
VZDIGNIL GA BOŠ V NAROČJE.

SKUPAJ BOSTA ODŠLA K POLNOČNICI

Predbožični dialogi

Zora Tavčar

Miklavževa palica

»Ta prostor je bil vedno moj! Že od nekdaj sem bil vedno na tem prostoru.«

»Glej ga! Že deset let imam tukaj jaz svojo stojnico in jo bom tudi imel. Poklical bom redarja.«

»Kar pokličite, kogar hočete.«

Taki prepiri se prepletajo dan za dnem po Drevoredu med prodajalci — kramarji.

Smilijo se mi ti ljudje, ki čakajo ure in ure na kupce. Ko pa se vsujejo po Drevoredu šolarji, ne veš, kdo bolj vpije, prodajavci ali kupci. Šolarji pridno prazniijo žepa. Mamice in papački nestrpno vlečejo za ročice svoje malčke, ki jih prevzema razpostavljena božična folklorra. Ne bi bilo božiča, če ne bi bilo semnja. Vsa ta zmešnjava, vrvež in nakupi oznanjajo, da se bližajo prazniki. Mesec dni pred božičem zaživi ta folklorra, ki se ne boji konkurence. Kolik bo zaslužek, ne ve nihče. Oprema, obleka in obrazi prodajavcev ne izdajajo revščine. Za božič bodo imeli praznik tudi oni.

Spominjam se hripavega glasu profesorja stare zgodovine, ki ni dovolil počitnic 25. decembra ne diajakom ne svojim asistentom.

»Zimski solsticij ne zasluži nobenega praznovanja!« je trdil.

Dejal je tudi, da ne ve, kdo naj bi bil neki Jezus Nazareški, o kate-

Gospodična Maja je najraje učila prvi razred. Tisto leto v decembru je spet imela pred seboj živahne prvčke. Ali je bilo dobro leto ali kaj, ampak vsi ti prvošolčki so bili močni, zdravi in veliki. Razen Tjaše.

Ko si jo takole v klopi pogledal, je bila Tjaša med svojimi sošolci kot mala krotka vijolica med postavnimi zvončki in kričavimi trobenticami; komaj si jo opazil. Monika z okroglimi lici na njeni desni je bila na primer za glavo višja, postavnega, čokatega Andreja, ki je vedno gledal izpod čela, pa je bilo čez ramena najmanj še enkrat toliko kot Tjaše. V predpasniku najmanjše mere, kar so jih bili v trgovini ukrojili za prvi razred, se je kar izgubljala. Zato pa je bila neznansko ljubka s svojimi dolgimi, mehкими rumenimi lasmi, ki so se ji na hrbtu sramežljivo kodrali, na čelu pa so silili skoraj do njenih velikih temno sinjih oči. Pa kaj Monika in Andrej, ta dva sta bila vsaj pokroviteljska do Tjaše kakor kakšen očka in mamica. A tisti Sergij, tisti nebodigatreba, ki je sedel za njo in molil svoje predolge noge pod njen stol in ga ji, če je le mogel, malo zagugal, joj, kako se ga je bala. Nič koliko barvic ji je zlomil, nič koliko voščenk pohodil. Da ne govorimo o novem peresu, ki je prav na Miklavžev dan klavrno ležalo, prelomljeno čez pol, v Tjašini peresnici, da se ji je stiskalo drobno srcece. Saj ga ji je bil kupil očka prejšnji dan in ga ji izročil z dolgo svarilno pridigo! Pero, ki naj bi z njim Tjaša pisala vzgledno in brez najmanjše okvare do konca prvega razreda. Zdaj pa je ležalo prelomljeno in še na vrhu zdrobljeno na dnu peresnice in bleščee zlatu peresce je široko zijalo kot mrtva riba.

Učiteljica Maja ni vedela za vse te Tjašine stiske, ko je gledala plahe sinje oči, kako kukajo izza širokih hrbtov njenih skoraj leto starejših sošolcev. Tako plašna je še, si je mislila, pa saj tudi ni čudno, saj je decemberček in zato najmlajša v razredu. In ko je šla mimo Tjaše, jo je vzpodbudno potrepljala po rami, češ, le pogumno, mali piščanček, tudi ti boš zrasel!

Doma pa Tjaše ni nihče imel za majčkeno in neogljenjo. Za očka in mamico in za starejši dve sestri je bila že tako rekoč velika:

»Tjaša, si si že očistila čevlje? Pohiti! Sama se obleci, saj si že velika! Pometi svojo sobo in pobriši prah! Grdo je, če nimaš pospravljeno, saj si že velika.« Sama si je pripravljala torbo in celo kvačkati je že znala. Tiste prijemčke, ki vise pod napo, so vse njeno delo!

In takšna pametna, velika punčka bo sedaj prišla že prvi dan domov s polomljenim peresom! In vse to zaradi Sergija! In še na Miklavžev dan povrh!

Med kosilom je Tjaša gledala v krožnik in niti oči ni upala vzdigniti k očetu. Očka je takoj uganil, da je nekaj narobe.

»Kaj pa je? Ali si dobila kakšen slab red? Ali si mogoče napravila kakšno škodo?!« Obrvi so se očku nasršile in zdajci se je v njih vžgalo spoznanje:

»Pero! Pa ne da ...«

»Pero ...« je izdabila Tjaša, »pero mi je ...« Ni ji šlo z jezika, da bi zatožila Sergija. Saj ni nalašč! Divjal je po razredu in gredoč sunil njeno pero na tla. Padlo je in Sergij ni niti opazil, zato ga je še pohodil s tistim svojim dolgim čevljem kakor čoln!

»Kaj! Da si polomila novo pero? In jaz, ki sem mislil, da si pametna in redna punčka! In to že prvi dan!«

Očka, saj nisem...«

»Pokaži!«

Nesrečno pero se je znašlo v vsej svoji grdobi na sredi mize.

»Tisoč lir! Nikoli več ti ne bom kupil lepega peresa! Zate so še tista za sto lir predobra. Sploh pa bi morali zahtevati, da pišejo prvošolci z držali in peresci! Za takšne škodljivce sploh ni nalivno pero. O, bo že sveti Miklavž poskrbel za lepo šibo, brez skrbi!«

Pred Tjašo se je za kopreno solzic, ki jih je tiščala v sebi, vzdignila črna senca šibe, ki je zatemnila srečno pričakovanje Miklavževega večera.

»Kaj pa misliš?« se je zgrozila mama, ko je očka zares prinesel v hišo šibo, urezano v bližnji živi meji. »Saj dandanes nihče več ne dobi na miklavževanje palice, še največji paglavci ne. In to otroče je vendar tako krotko in pridno.« »Nič ji ne bo škodilo!« je pribil oče. In tako je že pripravljeni zavoj v rdečem papirju s širokim zlatim trakom, v katerega je bil Miklavž zavil lepo punčko z rumenimi lasmi, dobil na vrhu še mračni okras — leskovo šibo.

Med kopo zavojev na odru župnijske dovrane je ležalo nešteto večjih in manjših pisanih škatel in zavojev, prevezanih s srebrnimi, zlatimi in pisanimi trakci in pentljami. Najmanj sto jih je bilo, a med njimi sta samo dva imela počez še nekaj temnega, podolga in grozljivega ... palico. Manjši otroci so strahoma gledali vanju, ko so odhajali na oder. A vsak se je vrnil nasmejan, s pisanim zavojem brez palice. Kup se je znižal in končno so parkeljni zarobantili in zarožljali, na oder je namreč stopil Stojan iz petega razreda, največji divjak na šoli. Med gromkim krohotom sošolcev je zgrabil, ves zardel od jeze, svojo škatlo v sinjem papirju s srebrnim trakcem, pod katerega je bila zataknjena debela palica. Za hip je okleval, ali naj pusti zavoj s palico kar tam, ali pa naj raje požre užaljenost zaradi tistega, kar ga čaka v škatli in tako prijetno rožlja. Kakor da bi skrivalo električni vlakec, katerega si je bil tako želel! Zgrabil je orjaški zavoj v bleščečem papirju, se pustil pocukati od parkeljnov, svojih sošolcev, za hlačnico, jih malo obrcal za slovo in zdrvel po stopničkih v dvorano. Nekaj časa je bilo spet vse kot prej, mali in veliki so ob spodbudnih Miklavževih besedah odnašali z odra svoja darila in žareli od veselega pričakovanja, kaj vse je tam spodaj, pod vrvicami in rožnatimi papirji. Tjaša je z velikimi plahimi očki strmela tja gor, pa ne v Miklavža, temveč v tisti zavoj s palico. Končno je eden izmed angelčkov segel tudi po njem in v dovrano se je razleglo njeno ime. Strašna ura je prišla. Pred vso dvorano ji je Miklavž pomolil darilo. Vprašal je, kaj je napravila takšnega, da ji je Miklavž poslal palico.

»Najbrž se je zmotil,« je menil Miklavž, »tako pridni punčki že ne bi prinesel tako dolge šibe.«

»Oja,« je rekla Tjaša, »zaradi peresa, zaradi zlomljenega peresa...«

»Ne, ne, gotovo se je zmotil,« je tolažil Miklavž, Tjaša pa se je z očki, polnimi solz, ki jih je junaško krotila, obrnila proti dvorani. Pri stopničkih jo je že čakala mama in jo stisnila nase. Začutila je na sebi prestrašeno utripanje trpečega malega srčka, ki je moralo doživeti tako hudo ponižanje.

»Punčka moja,« jo je še enkrat stisnila mama, »Miklavž se je gotovo zmotil, poslal bo svojega angelčka in bo zamenjal darilo!«

»Misliš, da res, mama « so oživali solzni Tjašini očki. »Počakajva tukaj!«

Medtem je tekla učiteljica Maja v trgovino z igračkami. Mama ji je bila namreč povedala o palici in gospodična Maja se je zgrozila nad vsem, kar se je moralo zgođiti. Palice ni bilo več mo-

rem pravi legenda, da se je rodil v nezgodovinskih okoliščinah. Bolj je verjel v Homerja in Sokrata kot v zgodovinskega Kristusa. Revček, umrl je, ko je napovedoval, da ne bo umrl, da smrti zanj ni.

Na božični dan je kot običajno šel zdoma na univerzo, da bi videl, ali so vsi asistenti v seminarju. Pa mu je zdrsnilo, zlomil si je kolk, dobil pljučnico in bil v božični osmini pokopan.

Božje rojstvo med ljudmi je skrivnost, ki ustavlja dih. Zgodovina sprejema dejstvo, sprejeli so ga poganski misleci in poganski zgodovinarji. Drugi kritizirajo in zavračajo. Toda Jezusa, rojenega v Betlehemu v Judeji, ne moremo zamenjati z nikomer drugim na zemlji. Svet se ponša z misleci, reformatorji, iznajditelji, a Kristus je bil en sam. Odkar je prišel na svet On, je svet spoznal čudovito zgodovino ljubezni, neskončno ljubezen, po kateri vsi hrepene.

»Marko, pojdi h gospodu Lojzetu, ki zbira milodare za lačne v Biafri in Pakistanu. Nesi mu tole ovojnico. Danes je božič.«

»Oči, smem dodati tudi jaz svoj dar?«

»Tudi jaz bi ga rad dal,« pravi najmlajši Jožko, ki bi šel tudi na strmi Triglav, samo da gre s starejšim bratcem.

»Gotovo, daj tudi ti svoj dar. Jezus, ki se je rodil med nami, nas uči, da za trda srce ni bilo prostora v betlehamski votlini.«

Gospod je nekoč prišel med nas, da bi ljubezen ostala za vedno med nami.

Tudi če bi se Kristus rodil tisočkrat v Betlehemu, bi nam to prav nič ne koristilo, če se ne rodi vsaj enkrat v našem srcu.

Kako naj se izvrši to notranje rojstvo?

Naša duša je često podobna tesnemu in temnemu hlevčku, polnemu umazaniji, kjer ni prostora za Boga, četudi je to le Otrok.

Ta čudež ni nič novega, nič nemogočega, če je le zaželen in pričakovan.

Ko ne boš čutil nejevolje in ljubosumnja ob veselju svojega sovražnika ali prijatelja, tedaj se razveseli, ker je to znak bližajočega se rojstva.

Ko ne boš čutil tihega veselja in ugodja ob nesreči in padcu drugih...

Ko boš čutil poslanstvo, da ponudiš vsaj malo veselja žalostnemu, ko boš čutil nujno, da olajšaš bolečino in revščino vsaj nekomu, bodi vesel...

Če pa boš nekega dne tepen, preganjan in boš izgubil zdravje in moči, sinove in prijatelje in boš moral prenašati topote in hlad svojih bližnjih in daljnih, pa se ne boš prepustil tarnanju in godrnjanju in boš vse mirno sprejemal, tedaj se je Gospod že rodil v tvojem srcu.

Nisi več sam in nikoli več ne boš sam. Temačnost tvoje noči se bo svetila kot bi prišlo na tisoče zvezd repatic od vseh strani neba, da slave srečanje tvojega kratkega življenjskega dne z božjo večnostjo.

MAKS ŠAH

Naša pesem

V zadnjem času je doživela naša pesem dva čudovita priznana, ki sta osvojila in navdušila množice pevcev in poslušavcev v našem zamejstvu. Mislimo na CECILIJANKO 1971 v Gorici in na REVIJO CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV v Trstu.

Če smo se pred leti bali, da zanimanje za zborovsko petje upada, smo lahko na teh dveh pevskih manifestacijah ugotovili, da je tokrat pela takorekoč vsa dežela. Vsi večji kraji in predeli naših mest so nastopili s svojimi zbori. Žal nam je bilo, da niso mogli priti Beneški Slovenci.

Druga ugotovitev je zavzetost mladine za petje. Opazili smo lahko, da so mnogi zbori sestavljeni iz mladih pevcev, v drugih pa lepo podajajo pesem starejši pevci mlajšim: skupaj pojo in bodo jutri mladi in najmlajši ponesli izročilo v prihodnost.

Tretja ugotovitev je spored pesmi, ki se je premaknil iz stereotipnosti v program novih izborov besedil in melodij. Mnogi zbori pojo nove pesmi, ki jih na dosedanjih koncertih še nismo slišali.

Naslednje spoznanje, ki ga je moral biti vsak udeleženec vesel, je bilo dejstvo, da je nastopalo precej nad petsto pevcev in da sta bili obe dvorani, tako Katoliški dom v Gori-

goče odstraniti. Angelčki so mrgoleli naokrog, parkeljni so se motali pod nogami in učiteljici se ni posrečilo, da bi bila Tjaša pravočasno rešila palice. Toda preden je bila gospodična Maja iz trgovine nazaj, se je dvorana že začela prazniti. Vsa zadihana se je pojavila na pragu malo prej, preden so začeli ugašati luči.

»Joj, Tjaša,« je med vrati vzkliknila gospodična Maja z glasom, ki je bil rahlo znižan. »Kakšna sreča, da sem te še pravočasno našla. Tam zunaj sem srečala angelčka, ki je strašno hitel, da bi našel neko Tjašo Gantar. Tole mi je dal zate, Tjaša, in ves žalosten je bil, ker se je tako grdo zmotil. Tisti zavoj s palico je bil za Sergija! Daj ga meni, da mu ga bom nesla. Zate pa je dal angelček tole!«

Velik rožnat zavoj z zlatim trakcem, tako lahek, kakor brez teže, kdovekaj bo v njem? Gospodična Maja je odvila, odgrnila je svileni papir in prikazal se je velik, puhasto rumen medvedek s črnim smrčkom, oh, kako krasen medvedek, lepši kot tisoč punčk. Kako ga je Tjaša privila nase in skrila nasek v njegovo puhasto mehko dlako! Na smrček pa so padale debele solzice, malo zaradi dobrega belega angelčka tam zunaj, malo pa zaradi tiste grde palice, ki jo je gospodična učiteljica sedaj skrila pod plašč, da bi Tjaša čisto pozabila nanjo.

Pa Tjaša ni pozabila nanjo. Nikoli. Še zdaj, ko je že skoraj velika, jo zaskeli pri srcu tisti grdi spomin. Prikaže se, pa ga koj zabriše podoba rumenega medvedka, tako rahla, da se razgubi v nekaj toplega, puhastega in veselega. Ker naša Tjaša, veste, je še zmeraj tisti dobri, rahli decembrček kot nekoč, čeprav je že skoraj deklíč. In tudi danes nič ne zameri, če ji kdo napravi kakšno majhno krivico! Kakor takrat zaradi Sergija, ki ji je zlo-mil pero! In kakor zaradi raztresenega angelčka, ki ji je bil pri-nesel palico kot divjemu Stojanu iz petega razreda. Ne, zameri pa ne! Samo majčkenu jo zaskeli pri srcu, potem pa jo je spet sam sonček.

ci kot Kulturni dom v Trstu premajhni za občinstvo.

In še eno spoznanje: vedno smo veseli gostovanj, posebno kvalitetnih skupin iz matične Slovenije, istočasno pa ne dvomimo, da je jedro in pričevanje našega življenja v delu in v ljudeh, ki ustvarjajo doma, v deželi. Tega ne smemo pozabiti in morajo s tem računati tudi tisti, ki morda s preveliko lahkoto »organizirajo« gostovanja. Bodimo si na jasnem, da se v tem kaže le večja ali manjša sposobnost za »organizacijo«.

Ko vsem pevcem in dirigentom častitamo k velikemu uspehu, tako v Gorici kot v Trstu, mislimo, da ni treba poudarjati, da ne more nihče govoriti o celotni glasbeni kulturi in šoli v naši deželi brez vseh teh pevcev, dirigentov in ustanov, v katerih se ta pevska kultura, ki smo ji bili priče, goji in manifestira.

jp

Spomnimo se

Ob tridesetletnici mučeniške smrti petih slovenskih fantov, Bobka, Ivančiča, Kosa, Tomažiča in Vadnala, smo brali o spominskih svečanostih, govori in slavnostnih sejah, posvečenih spominu na te žrtve. Pred tridesetimi leti, torej 1941. leta,

že tik pred svojim razsulom je fašizem še enkrat udaril po primorskih Slovencih in pobil pet naših sinov. Za nas, ki smo se rodili v tistih letih ali še celo kasneje, ni važno, kaj so bili ti fantje po svojem prepričanju. Za nas je važno edinole dejstvo, da so padli, zato ker so bili Slovenci in antifašisti. To žrtvovanje jih v naših očeh zblizuje ne glede na njihovo nazorsko opredelitev ali prepričanje. Da je bil kdo med njimi marksist, da je bil kdo katoličan, to danes ni važno, zakaj smrt jih je zblížala in poveščala. Nihče se danes ne sprašuje kakšnega prepričanja je bil Matija Gubec in kakšnega Gradnik in njegovi. Toliko manj je to važno za one, ki so padli za svobodo vsega svojega ljudstva. Zato ni prav, da se prirejajo proslave na čast enega in se le bežno omenjajo vsi drugi. Ali je morda smrt Tomažičeva večja od smrti Ivančičeve? In Bobkova večja od smrti Kosove ali Vadnalove? Tako gledanje je gotovo znak ideološke ozkosti in zaprtosti, kakršne smo na Slovenskem pač vajeni.

R

Marijino brezmadežno spčetje

Deviška soba počiva v somraku;
dolge, bele zavese rahlo zadržite,
Marija upre kvišku modri pogled,
vdano sklene svoje drobne roke.

Angelska krila neslišno zašelestijo,
nadzemska svetloba pod stropom zažari,
na Marijino glavo položi roko angel oznanenja,
svetu težko pričakovano blagovest sporoči.

Marija sprejme vase Besedo odrešenja:
na kolenih, v svetem strahu in blaženih lic,
postane Odrešenikova mati, mati sedmih žalosti,
kraljica miru in ljubezni, kraljica vseh kraljic.

Poslanec večne svetlobe izgine, a Beseda v Mariji
ostane,
Beseda prebiva med nami, za nas meso postane.

Novoletna napoved

Tudi v novem letu bomo zavrteli volane,
vozila se bodo vedno bolj oddaljevala.
Peljali se bomo skozi vse letne čase.
Prehitevali se bomo in ustavljali,
hrupno zavirali na križiščih;
vstopali bomo; nekateri ne bodo izstopili.

Semaforji bodo rdeči in zeleni kot vedno,
prometna pravila neizpremenjena
(o revolucijah bo pisalo le v časopisih).

Vedeli bomo, kakšna je vremenska napoved za jutri,
kdaj potuje naslednji Apolo na mesec,
katera valuta bo kmalu spet padla,
(kod so gverilci ugrabili tujega poslanca),
katera dolžina kril je najbolj novoletna,
kako se oborožuje sovražstvo v Arabiji,
kod so se ob popu pretrepali dolgočlasci in policisti.

Vedeli ne bomo, kaj vdihavamo s pljuči,
v koliko rekah bodo pomrle ribe.

Vozili se bomo v reaktivnih letalih,
vozili se bomo v preoceanskih parnikih,
a nič ne bomo storili, da rešimo ocean.

Silvester

Silvester se obnaša kot mladenič,
zadnji v letu praznuje svoj god;
veselega starca slavi cela vas,
na plesišče mu sledi ves njegov rod.

Poleti, ko je bil še mlajši,
je bil pogosto drugačen;
ko šofer rešilnega avtomobila
se je zdel vsem resen in mračen.

Godovnik Silvester daje za vino,
pleše in čaka na novoletni poljub.
Pari v temi okamene. Godci zapojó:
»Tega leta nikoli več ne bo«.

Sveti trije Kralji

Dokler niso zagledali skrivnostne repatice,
so se stalno med seboj vojskovali:
beli cesar, črni poglavar in rumenokožni sultan.
Sovražstvo, Oblastiželjnost in Lakomnost,
trije kruti vladarji.

Imeli so se za nepremagljive.
Zvezde so se izogibale njihovih bojnih šotorov.

Prestrašili so se,
ko je nad njimi zasijala skrivnostna repatica.

Odvrgli so meče, žezla in mošnje z zlatniki,
vladarska oblačila so zamenjali za bele tunike,
in napolnili kadilnice s plemenitimi dišavami.

Dolgo so sledili zvezdi repatici,
potrgali so bleščéče kraljevske sandale.

Preganjamo dete jim je razodelo skrivnost:
zvezdo repatico človečanskega usmiljenja.

NA ŠKOFOVSKI SINODI V RIMU GLAS O NARODNIH MANJŠINAH

Škofovski ap. administrator, škof Janez Jenko, je na škofovski sinodi v Rimu spregovoril v imenu jugoslovanske škofovske konference. Njegov poseg je zadeval narodne manjšine in izseljence. Ker je ta poseg važen tudi za nas, ga objavljamo v celoti.

Jugoslovanska škofovska konferenca misli, da je shema o pravičnosti na svetu dobra kot podlaga za razpravo, sodi pa, da bi jo bilo potrebno v nekaterih točkah dopolniti.

1. K številu 40: pravica do napredka vključuje obsodbo vseh tistih oblik pritiska, ki drže slabotnejše narode v odvisnosti. Želimo, da se tukaj izrečno obsodi pomor celih rodov in plemen, kar se je v zadnjih časih več kot enkrat zgodilo. Prav tako naj se prepove kratiiti pravice narodnim manjšinam, koliko bolj še celim narodom.

Pozitivno naj se naglasi krščanska dolžnost, da se vsi prepirajo med narodi v duhu evangeljskih načel poravnajo na miren način s pogajanjem in poštenimi dogovori. K temu naj se vzgajajo tako posamezni ljudje kakor sami narodi.

Iz žalostnih izkušenj je znano, da je pretirani nacionalizem večkrat okužil politične stranke ali tudi vlade, ki z nekim zlaganim videzom zakonitosti stiskajo manjšine.

Tudi na cerkvenem in verskem področju se ne postopa vedno z narodnimi manjšinami po božjih zapovedih in krščanski pravičnosti. Tudi cerkveni ljudje so včasih pod vplivom pretiranega nacionalizma, kakor uči zgodovina in potrjuje novejša situacija.

Zaradi tega naj bi se v deželah in škofijah, kjer žive pripadniki dveh ali več narodnih manjšin, cerkvene oblasti strogo držale načel pravičnosti in ljubezni in z vso skrbjo stvari tako urejevale, da se narodni manjšini ne bi postavljale ovire na pot verskega in človeškega razvoja. Časopisi, ki se izdajajo z blagoslovom cerkvene oblasti, naj bi brez vsake razlike prispevali enako k razvoju in obrambi pravic manjšine.

Na župnije narodnih manjšin naj se postavi duhovnik dotične manjšine, ali vsaj tak, ki zna njihov jezik. Škof kot oče vseh vernikov, mora varovati pravice manjšine, zlasti ko gre za verski pouk in oznanjevanje božje besede v materinskem jeziku. Pastir se ne sme dati uplašiti, da ne bi te dolžnosti izpolnjeval.

Posebno težak bi bil slučaj, če bi duhovnik ali celo župnik sodeloval s politično stranko, ki si je postavila nalogo, da uniči narodno manjšino ne sicer s fizično silo in mečem, ampak s psihološkimi, ekonomskimi in socialnimi sredstvi.

Znano je, da so bile pravice narodnih manjšin po vojni priznane in zavarovane z mednarodnimi sporazumi, ali dogovori se vedno ne izvršujejo natančno, zlasti če gre za manjše narode. Zdi se, da bi zakonodaja tudi v demokratičnih državah morala postaviti take zakone, da bi življenjske pravice narodnih manjšin

bile uspešno zaščitene, a ne, da bi one bile enostavno izročene na milost in nemilost glasov večine.

Vsak narod pod nebom je dobil od Stvarnika lastne darove in prednosti, naj je velik ali majhen. Pripadniki narodnosti, ki žive na istem ozemlju, morajo drug drugega spoznavati in ljubiti. Manjšine morajo biti kakor posredovalci in most, ki naj združuje kulture in navade in tako doprinaša lep delež h krščanskemu miru in edinstvu med narodi.

2. O pastoralni skrbi za izseljence

Stalno raste število izseljencev. Sveti sedež je izdal dva važna dokumenta »Exsul Familia« 1952 in »Migrantium cura« (1969) v vprašanju dušnega pastirstva izseljencev, ki zadevajo krajevno Cerkev, od koder izseljenci prihajajo, kakor Cerkev, v kateri se naselijo.

Tiste Cerkve, ki izseljence sprejemajo, goreče prosimo, naj sprejmejo z ljubeznijo tudi narodne kaplane, ki prevzemajo dušnopastirsko delo med svojimi rojaki. Naj jim dajo na razpolago cerkve ali kapele, kjer morejo zbirati svoje rojake, opravljati evharistično bogoslužje ter deliti svete zakramente, zlasti krščevati in poročati. Izseljenci navadno ne obvladajo dovolj jezika dotične dežele in zaradi tega toliko bolj potrebujejo duhovnika, ki ga dobro razumejo.

Tukaj bi se mogel dotakniti tudi vprašanja vzdrževanja teh duhovnikov. Ta stvar je v Nemčiji hvalevredno urejena. Drugod so pogosto narodni kaplani prepuščeni samim sebi. Tako je, da jih ne morejo primerno obskrbeti ne sami izseljenci ne krajevna Cerkev, iz katere so prišli. Zdi se primerno in pravično, da bi dežela odnosno škofija, v kateri živijo in delujejo, pomagala takim dušnim pastirjem ter jih po možnosti izenačila z ostalimi krajevnimi duhovniki. Dušno pastirstvo med izseljenci je vedno mnogo težje kakor tisto v rednih razmerah.

Nikoli ne smemo pozabiti, da tudi izseljenci spadajo k ovcam iste Kristusove črede, ki so izročeni istim višjim pastirjem. Če se delajo razlike, ki jih izseljenci ali pripadniki manjšine občutijo kot krivico, je nevarnost, da slabši verniki odpadejo od vere. Mi pastirji pa moramo slabotnejšim posvetiti še večjo skrb.

Škofove besede je objavilo koroško slovensko časopisje in s tem opozorilo, — tik pred celovško cerkveno sinodo, javnost in odgovorne, na težak problem, ki še vedno ni rešen. Iste besede veljajo tudi za tržaško, goriško in videmsko škofijo. Odgovorni se morajo zazreti in vprašati: je pri nas vse v redu?

Prevedel MARIJAN BRECELJ

V današnji številki smo želeli zaključiti Zúbekovo povest, da bi z novim letnikom pričeli z novimi literarnimi prispevki. Obenem pa sporočamo, da bo izšla Pomlad Adele Ostroluške v kratkem v knjigi. Odločili smo se za izdajo ob zaključku 15. letnega izhajanja revije in zato, da bi naši bralci lahko imeli pred seboj celotno povest.

POVZETEK ZADNJIH POGLAVIJ, OD XI. - XXI.

Toda stvari so se obračale. Gospod cerkveni inšpektor je hotel, da bi Štúr kandidiral za poslanca. Adelkin oče je bil s srcem in dušo privrženec Kosutha in njegove politike. Šlo je v tem času za zemljiško odvezo. Vsak podanik je moral za tisto krpo zemlje, ki jo je imel v osebni lasti, odrajtovati dvanajst do osemnajst dni v letu gospodarju. Poleg tega pa še delati za državo cestna ali druga dela, kakor izsuševanje močvirij in podobno.

Pri kosilu je Štúr omenil, da bo kot poslanec zastopal koristi mesta Zvolen in s tem koristi vsega ljudstva. Adelkin oče mu je dejal, da mu sicer mandata ne more zagotovo obljubiti, da pa bo storil vse, kar bo v njegovih močeh.

Na dan volitev je bil v napetosti tudi blagorodni gospod in se je dal zapeljati v Zvolen. Zvečer smo zvedeli, da je zmagal Štúr.

Tisto leto so se Ostroluški odločili, da bodo zimo preživali v Bratislavi. Tja so odšli že po Vernih dušah. Meni tega odhoda domači niso oteževali.

Najprej sem si ogledala mesto. Moteschitzkovi so stanovali v Dolgi ulici. Tu smo se torej namestili v nekaj sobah. Seveda so bili prvi dnevi novega bivanja v marsičem neprijetni. Gospa je bila dobra kuharica in vneta izdelovalka gobelinov. Obojega sem se pri njej naučila, ona me je zaradi tega rada imela, ko je videla moje veliko zanimanje za vsako delo.

Štúr se je že po nekaj dneh prijavil na obisk. Zahvaliti se je hotel za pomoč pri volitvah in hotel je spet navezati stike z nami. Potem se je začelo skupščinsko življenje v Bratislavi in poleg tega dru-

žabno. Zelo razširjeno in udomačeno je bilo posejanje ob kavi. Poznali so taka srečanja med samimi starejšimi ljudmi, kakor tudi taka, v katerih so bili prisotni tudi mladi. Gospa Moteschitzkova je na tako srečanje ob kavi vabila vsako leto na zadnjo pobinkošno nedeljo. Tu so se mladi lahko do sita nasmejali. Na eni takih zabav sva se midve in Štúr domenili za obisk tiskarne, da bi videli, kako nastaja časnik. V tiskarni sva spoznali tudi slovaškega stavca, po imenu Laciak, ki si ga je Štúr pripeljal naravnost iz Liptovskega Svätého Mikuláša, da bi mu stavil Slovaški časnik. Takoj sem občutila do tega moža simpatijo, toda le v toliko, v kolikor je bil Štúrov ožji sodelavec. Vendar sem čutila, da me je Laciak s pogledom spremljal. Vdrugo sem se z njim srečala pred božičem. Z Adelko sva hodili na zasedanja. Za žene sicer to ni bilo nič zanimivo, vendar sva mislili da se bo kdaj oglasil tudi Adelkin stric Gejza Ostroluški, ki je bil zvolenski vicohtar in tudi poslanec. Toda ta je vedno molčal kot riba. Imel je vedno vse polno izgovorov, le da se mu ni bilo treba oglasiti. Za nas, žene, je bilo vsako zasedanje pravzaprav modna revija. Če je kdo hotel videti, kako se oblačijo v Parizu ali na Dunaju, mu je bilo dovolj, da se je znašel tu.

Ta dan je imel svoj govor tudi Štúr, zato je Laciak prišel, da bi ga slišal, svoje delo je prenesel na nočne ure. Štúrov prvi nastop je vse navdušil; ženske so občudovale Štúra kot moškega, niso mogle odtrgati pogleda od njega. Govoril je mirno in odločno. Ko je kaj važnega prišlo na vrsto, je svoj glas dvignil in pospešil, da je bil podoben veletoku, ki podira vse pred sabo. Navduševal se je

za zemljiško odvezo, bil proti fevdalnim razmeram, saj so se v zahodnih državah naglo umikale. Svoje misli je razpredal tudi o čisto praktičnih in vsakdanjih rečeh, na primer o žganju in pogubnih posledicah, ki jih to ima na kmečko prebivalstvo. Del njegovih zahtev se je skladal s Kossuthovim programom. Uspeh Štúrovega govora je bil popoln. Po govoru so ga obkolili slovaški študentje, ga dvignili na ramena in odnesli v Michalsko ulico proslavljat ta zgodovinski dan.

Po Svetih Treh kraljih je nastala v Bratislavi »grande saison«, velika sezona. Še posebej to leto, ki se je pisalo 1848. Vsaka plemiška rodbina je imela za svojo družabno dolžnost, da v celem letu priredi vsaj en ples. Imenovali so te plesse »noblbali« ali »frajbali«. Meščanski plesi so se pa vršili v gostilni »Pri zelenem drevesu«. Bratislava je bila tedaj pretežno nemško mesto. Povsod si slišal nemško govorico, ki se je le tu in tam iz ust plemiških gospodičen mešala s francoščino; slovaško so govorili le študentje in kmetje.

Jaz sem bila od vseh teh plesov in sprejemov izključena. Za aristokratske, na katere je hodila Adelka, nisem imela gardedame, na nižje plesse, kamor je hodilo služabništvo, pa se ni spodobilo.

Na en ples pa mi je vendarle uspelo priti. Adelka je poskrbela celo, da sem dobila plesno obleko, ki je sicer nisem imela. Tu nas je pozdravil tudi Štúr, ki si je rezerviral za nas nekaj plesov. Najprej za gospo Ostroluško, potem za Adelko, pa tudi zame. Adelka je bila čudovito lepa; podobna je bila gladioli, ki sva jo nekoč gledali v vrtu Esterehazyjev. Kateremu cvetu pa sem bila podobna jaz? Šipkovemu? Na ples je prišel tudi Kossuth. Štúr mu je predstavil Ostroluške. Nato sta se Kossuth in Štúr umaknila na kratek pogovor, gotovo zaradi uradnih reči. Jaz sem se ves večer tresla, kdaj bo prišla vrsta za ples name. Zadnje hipe pred tem, ko sem zaslišala zvoke mazurke, plesa, ki si ga je Štúr ugovoril meni, so me začeli spreletavati mravljinici. Pa je tudi to prešlo in k sebi sem prišla šele tedaj, ko sem se s Štúrom že nekaj časa vrtela v plesu. Ta večer so mi tudi blodile po glavi čudne misli. Neprestano sem imela pred očmi Štúra in Adelko in opazila, da sta se silno zblížala. Adelka se je s plesa vrnila brez rdeče vrtnice, ki jo je imela kot okras na obleki. Roža se je znašla na Štúrovem plašču.

Po tem plesu v Grassalkovihovski palači je sicer življenje šlo svojo pot naprej kot dotlej. Pa se je vendar marsikaj spremenilo. Predvsem odnos Adelke do Štúra in moj do Adelke. Medtem ko sem si želela, da bi Štúr pridobil Adelko za slovaško stvar, da bi zlomil njen ponos, sem se zdaj znašla s čudnim čustvom, ko sem opazila, kako sta se zblížala. Adelki sem sicer privoščila tako srečo, jezila sem se le nase, čemu da se brigam in žalostim za nekaj, kar presega moje moči.

Drugi dan smo se našli z Miškom. Nekam skrivnostno mi je zaupal, da mi prinaša pozdrave od Laciaka. Miško mi je govoril o njem kot o solidnem, dobrem človeku, ki bi se rad pobilže z mano seznanil. Pristala sem na to, da se kdaj z njim srečam, seveda pod pogojem, da bo Miško zraven. Ko sem

se tega dne vrnila domov, me je obhajal čuden občutek. Srčno sem si zaželela ostati v Bratislavi, toda ne zaradi Laciaka, temveč zaradi — Štúra. Njemu sem želela stalno biti blizu. Zato sem takoj sklenila, da bi bilo od mene skrajno grdo, če bi se za to, da bi se zblížala s Štúrom, poslužila Laciaka. Še posebej ne, ker sem do Laciaka čutila zgolj rahlo simpatijo. Da bi se pa poročila brez ljubezni — ne, tega nikdar!

Adelko sem kmalu potem vprašala, ali se misli s Štúrom poročiti. Odgovorila mi je, da ni o tem še resno razmišljala. S poroko, da prenehajo vse lepe sanje, da pride vsakdanjost, navada... Bilo je to pač Adelkino prepričanje, njen nazor, po katerem bi sklenitev zveze s Štúrom pomenila smrt njene ljubezni.

Pomlad v Bratislavi je docela podobna pomladi pri nas v Žitjanjih. Le da je pri nas pomlad najprej opaziti na poljih, na katerih kmetje hitijo, da naredijo vsaj najnujnejše, zakaj prekmalu potem pride dan, ko gospoda zahteva svoje. Pomlad v mestu pa oznanijo najprej lastovke, nato pa ženski svet s pisanimi oblekami.

V to pomlad leta 1848 je padla dunajska revolucija. Tudi v Bratislavo so butnili njeni valovi. Štúr in somišljeniki so skušali razgibati ljudstvo, da ne bi Slovaki ostali praznih rok. Sklenili so najprej, da bodo potegnili s temi, ki jim bodo najbližji po idejah in od katerih bi bilo pričakovati več svobode. Toda če bi Pešta hotela prav vse le zase, tedaj bi Slovaki prišli z dežja pod kap in bi robovanje Pešti bilo hujše od onega Dunaju. Treba bi bilo stopiti v zvezo s Čehi, zdaj je prišel čas, da se vsi Slovani, ki so v okviru Avstro-Ogrske, združijo in da se z njimi enako ravna.

Tisti večer so Kossuthovi madžarski študentje priredili baklado. Spregovoril je tudi Kossuth, a v njegovih besedah ni bilo ne duha ne sluha o svobodi tudi za Slovake.

Z Dunaja, kamor je odšel na pogajanja, se je Kossuth vrnil kot zmagovalec. 15. marca so v Pešti že razglasili svobodo tiska, v Bratislavi pa je istočasno bila razglašena zemljiška odveza. Štúr je tako izpolnil glavni cilj svoje poslanske dejavnosti. vendar ne v celoti in ne tako, kakor si je on to stvar zamišljal. Še dalje bo potreben boj za pravice.

Ostroluški pa po vsem tem niso več imeli mirnega trenutka. Vpraševali so se, kaj se dogaja v Plemiškem Podgradju. Zato so se odločili, da bodo še pred Veliko nočjo odpotovali na Ostro Luko. Tudi Štúr se je pripravljal na odhod, napravljaj se je v Prago, da bi se dogovoril s Čehi za skupen nastop. Pred odhodom se je prišel posloviti, vendar so ga Ostroluški hladno sprejeli, ker je predtem objavil v svojem časniku članek o uničenju urbarjev in o odpravi zemljiške lastnine. Na Štúrovo pripombo, da vse zahteve slovanskih narodov še niso izpolnjene, je gospod Ostroluški pripomnil, da se spušča na nevaren teren in da bi, ko bi se podal na pot, ki je njemu in njegovi družini tuja, v bodočnosti ne mogel več računati na njihovo naklonjenost. Čutiti je bilo pri teh besedah, da meri na njegovo naklonjenost do Adelke. Ostrino teh besed je tisti dan

zgradila gospa, ki je menila, da ne kaže poslavljati se v takem razpoloženju.

Praden smo se ločili od Bratislave, me je čakala še ena ločitev. Laciak me je prosil, da bi se smel vsaj enkrat srečati z mano brez prič in iz oči v oči. Priznal mi je svojo ljubezen in čakal, upal, da mu dam pritrdilen odgovor. Toda moje čustvo do njega ni bilo ljubezensko, ali vsaj ne tako, da bi bilo zadostni pogoj za zakon. To sem mu tudi odkrito povedala. Za te odkrite besede mi je bil od srca hvaležen, vendar je izjavil, naj moj odgovor ne velja za vse čase. On da bo čakal, če treba, tudi leta. Obljubila sem mu le, da mu bom od časa do časa pisala.

Vrnila sem se domov. Tu mi je oče razlagal, kako so si nekateri zemljiško obvezo naivno razlagali. Največ pa smo se pogovarjali o Štúru. Očeta je najbolj zanimal Štúrov nastop v zbornici. Pa še nekaj je to leto zaposlovalo naše družabno življenje: gledališče. Ko smo videli, da se po vaseh ustanavljajo podeželske igralske družine, tudi moj oče ni hotel zaostajati. Vaško mladež je naučil igrati o Moricu Benovskem. V njej mi je bila določena glavna vloga. Toda kakšni občutki so me navdajali, ko mi je očka odkril, da se bo premiere udeležil tudi Jozef Miloslav Hurban, sam avtor igre. Ta je res prišel in bil duša večera. Govoril je o tem, kako morajo Slovaki doseči prav enako mesto, kakor ga imajo ostali evropski narodi, in da mora slovaščina uživati enake pravice kakor madžarščina. Tega večera je tudi nastopil moj brat Miško. Na odru je prebral Hurbanovo poslanico »Bratje, Slovaki!« S to je potem hodil po vaseh in ljudi navduševal ter jim dvigal narodno zavest. Prišle pa so skrbi. Hurban je začel nabirati dobrovoljce proti Madžarom. Kosuth je namreč vztrajal v svojem prepričanju, da na Ogrskem ni drugega naroda razen Madžarov. Meseca junija je prenehal izhajati Štúrov časnik, ker Štúr ni imel več denarja, da bi ga izdajal. Brez časnika pa smo bili vsi kakor brez oči in brez ušes. Tudi Miško se je priglasi med dobrovoljce. Po porazu, ki so ga doživeli, se je zatekel skupaj s Hurbanom na Moravsko, nato pa prišel skrivaj domov. Gardisti so nam medtem ves dom prevrgli in staknili Hurbanov proglas, zaradi katerega so očeta aretirali in ga odpeljali. V zaporu je ostal vso zimo.

Kaj pa Adelka medtem?

Konec leta 1849. sem od nje prejela pismo, v katerem mi je sporočala, da so se preselili na Dunaj, ker je bil oče — bil je za Slovake premalo Slovak, za Windischgrätza pa preveč kossuthovski in premalo cesarski — službeno premeščen. Vabila me je na Dunaj. Le — tako je napisala v pismu — da zdaj ne boš več moja učiteljica slovaščine, marveč se boš ti učila nemščine. V pismu mi je nadalje sporočala, da ji je Štúr pisal, pa me tudi spraševala, kaj je z mano, ali imam kako resno znanje in kaj je s tistim tiskarjem.

Na Adelkino pismo sem odgovorila, le o obisku Dunaja niti črke. O Štúru sem tu in tam kaj izvedela; da je hotel obnoviti časnik, da pa se je cesarska vlada obnašala do Slovakov zelo nehvaležno. Ko je prišel na oblast Bach, so Štúru prisodili krajevni pripor, ni se smel svobodno premikati po de-

želi, temveč je moral za vsak odhod iz kraja bivanja prositi dovoljenje.

Ko so pretekla štiri leta — pisalo se je leto 1852 — odkar se nisva z Adelko videli, sem prejela pismo od gospe Ostroluške. V njem je stalo zapisano, da Adelka nekaj boleha, da pogosto po meni sprašuje in se me spominja in naj bi jih zato obiskala. Ko sem to razodela očetu, ni bil nič kaj posebno navdušen. Rekel je, da je iz pisma čutili, kakšen veter veje pri Ostroluških. Že res, sem si mislila, to velja za Ostroluške, za Adelko pa morda ne v celoti. In kaj je s Štúrom? Odgovor na vsa taka vprašanja bi utegnila dobiti samo od Adelke. Poleg hrepenenja, da bi se spet srečala z Adelko, me je gnala tudi radovednost. Tako rada bi bila spoznala glavno mesto cesarstva. Začela sem se torej pripravljati na odhod. Seveda so bile s tem združene velike težave. Vlak je vozil le od Trnave. Od Trnave do Bratislave bi šla s konjsko železnico, od tam do Dunaja pa ali z rečno ladjo, z omnibusom ali z železnico. V času, ko sem čakala na to, se mi je ponudila druga priložnost; izvedeli smo, da potujejo na Dunaj Tomalovci. Pridružila sem se jim in konec oktobra 1852 prispela na Dunaj.

Adelka sem našla močno spremenjeno. Pred štirimi leti sem jo poznala kot veselo, nekoliko lahko-miselno, ukazovalno lepoticico, ki se je od ostalih plemiških gospodičen razlikovala le v tem, da je bila bolj izobrazena in navdušena za vse lepo. Zdaj pa je stala pred mano resna dama, lepega, toda nekoliko žalostnega obraza, na katerem se je skrivalo nekaj neznanega in nevsakdanjega. Adelka je bila podobna roži, ki je pravkar odcvetela. Imela je osemindvajset let — toda v tistih časih je bila to za neporočena dekleta že precejšnja starost.

Hitro sem opazila, da Adelka ni srečna. Zato me je gospa Ostroluška tudi povabila, misleč, da ji bo moja družba pomagala.

Prve dneve sva le govorili in govorili. Adelka je pripovedovala o vsem mogočem, le o nečem, kar me je najbolj zanimalo, nič. O Štúru prav nič! Sama pa je nisem hotela vpraševati.

Nekoč mi je razkrila, da čakajo obisk Rothschild-zovih. Spoznala da bom baronovo ženo in videla, kaj lahko ljubeča žena naredi iz svojega moža.

Kaj pa Štúr? Ali ga prav nič več ne srečuješ?

Adelka mi je razkrila, da prihaja od časa do časa. Pa zelo redko. Kajti težave mu delajo vedno in povsod. Pa tudi sicer imata oba, Adelka in on, težave. In to od strani njenih staršev.

Konec oktobra je začelo deževati. Po lepih jesenskih dneh se je vreme spremenilo. Deževalo je brez prestanka, dan in noč. V takih dneh je Adelka postajala čemerna in težka. Neprestano je ponavljala, da je njeno življenje zavoženo. V takih trenutkih je tudi rada posegla nazaj in začela pripovedovati o svoji mladosti, meni — kakor je rekla — ki sem bila priča njenih prvih ljubezenskih stopinj. Vpraševala me je, ali se spominjam, kako sva skupaj brali Trpljenje mladega Wertherja, kako sva junaku zavidali njegovo trpljenje, kako si je takrat želela biti možki, da bi tudi ona doživljala tako globoka čustva, da bi tako nesrečno ljubila kakor on...

In v dobo takih čustev je padel on — Štúr.

»Poznala sem ga — je rekla — sicer že iz časnikov in iz pripovedovanja doma. Gotovo te bo začudilo, ko ti povem, da me je pri tem najbolj dražilo in vznemirjalo dejstvo, da sem srečala takega — Slovaka. Nikar ne bodi huda name, Evka, toda vse dotlej sem imela o Slovakih le klavrno mnenje. Zame so bili le loncevezi, kmetje, podložniki. Take sem poznala in temu primerno sem si ustvarila svojo podobo o njih. Potem pa ti pride — Štúr. Nikoli bi si ne bila mislila, da se najde med Slovaki tudi tak človek. Nič nisem posebno ponosna nad tem, da obvladam štiri jezike in tudi še druge stvari, toda v primerjavi z dekletki iz moje sredine, je bilo to dovolj, da so se mi nekatere partije odmikale. Moški svet se boji učenih žensk kakor samega vruga. Tako nisem spoznala med svojimi občudovalci niti enega, s katerim bi se bila lahko razgovorila. Oni pa so me proglasili za visoko in naduto. Zato se je tudi moje nasprotovanje do moških še povečalo.

Ko sem Štúra prvič videla, me je najbolj pritegnila njegova zunanost. Primerjala sem ga s svojim tedanjim uradnim prosilcem za roko baronom Rot-schützom. Primerjava je za slednjega izpadla katastrofalno. Toda ker je bil Štúr tak lepotec, je to name delovalo ravno nasprotno; zaprla sem se še bolj vase, kakor školjka, da bi se ubranila. Mislila sem si, da je tak kakor drugi moški; da bo govoril plehkosti in neumnosti, da se bo delal lepega, se prilizoval in zganjal vse take mogoče in nemo-goče reči, le da bi si pridobil mojo naklonjenost. Pa ni bilo vsega tega nič. Pogovori z njim so bili vedno resni, vedno stvarni, o narodnih stvarih, o umetnosti, o dogodkih v svetu. Ko si me ti opozorila na konec ki ga je doživela njegova ljubezen do Marije Pospišilove, sem se mu nekako hotela maščevati. Želela sem si, da bi se vame zaljubil in da bi ga potem zavrnila — kakor je on storil z Marijo Pospišilovo. Saj se spominjaš tiste pesmi »K slovesu«, kajne? Zato sem ga začela preizkušati na vse mogoče načine. Najprej seveda na polju umetnostnega znanja. Ko sem spoznala, da mu ne morem biti kos v literaturi, zemljepisu, zgodovini, filozofiji, sem preskočila na glasbo, toda tudi tu je prevzel vajeti v roke.

Vse to sem ti hotela povedati le zato, da boš videla, kašen je bil Štúrov odnos do vsega, kar je v zvezi z Lepoto. Tako se je zgodilo, da sem se skušala spočetka kazati Štúru le v najlepši luči, toda vodstvo je kmalu prevzel on. Duševno sem mu podlegla, čustveno pa sem se bojevala proti njegovemu vplivu. Po njegovem odhodu sem opazila, da mi Štúr veliko več pomeni, kakor sem dotlej mislila. Na poroko tedaj še nisem mislila. Zavedala sem se, da bi ta to najino naklonjenost le skomplicirala. Ko je Štúr postal poslanec, se je zadeva nenadoma spremenila in dajala boljše upe. Ko bi bil Štúr takrat zaprosil za mojo roko, bi ga moji gotovo ne odklonili. Toda Štúr tega ni storil, ni šel tako daleč. Do najvišje točke je najina vzajemna naklonjenost prišla tisti večer na plesu v Grassalkovichovski palači, ko mi je priznal ljubezen... Pa saj to dobro veš!«

Začutila sem, kako se mi je srce stisnilo... vse je še enkrat stopilo pred moje oči... nove obleke... pot na saneh... dvorana... nagelj na Štúrovem jopiču...

Potem mi je Adelka še pripovedovala, kako je bilo leto osemindesetdeseto najlepše leto v njenem življenju. Kako je revolucija pokvarila vso njeno srečo. »Štúr je čutil — je rekla —, da se bližajo težki časi in mi je to pred svojim odhodom iz Bratislave tudi zaupal. Rekel mi je, da ga domovina potrebuje. Tedaj sem začutila, da se dogaja z mano isto kakor z Marijo Pospišilovo, da tudi mene žrtvuje za narod. Prosila sem ga, naj gre tja, kamor ga srce vleče. Tako sva oba prosta. Meni je sicer srce krvavelo. Oče je bil prepričan, da sem se odpovedala Štúru zaradi družinskih zadev, posebno, da bi ne škodilo očkovi karieri. Tako prihaja Štúr zdaj še kdaj na obisk...«

Adelki sem skušala svetovati, naj se poroči proti volji staršev, vendar je imela veliko in tudi tehtnih pomislekov, na vsak način pa ni mogla iz začaranega kroga družabnih obveznosti. Končno sem ji predlagala, naj se dokončno razideta. Toda Adelka se je prestrašena branila: »Raziti se, ko pa je vendar on edini smisel mojega življenja!«

Taka je bila Adelina povest, njena dolga izpoved.

Ko je naslednjo pomlad sneg kopnel, se je Adelke polotila vročica, ki ni in ni hotela izginiti. Zdravniki ob njeni postelji so se vrstili, toda izboljšanja ni bilo. Iz dneva v dan je vedno bolj dogorevala.

Nekoč sredi bolezni je Adelka dahnila: »Ludovitu!« Meni je hotelo srce počiti. »Nisva si bila usojena, moj dragi... Nikar ne bodi hud name...«

Pogosto se ga je spominjala, pogosto o njem blodila. On pa ni o vsem tem nič vedel. Zaprt v mestu, je bil podoben orlu, ki so mu prestrigli peruti.

Gospa Ostroluški sem nekoč predlagala, da bi Štúru sporočili Adelkino stanje. Ni rekla, naj ne gasim, kjer me ne peče. Poslala sem telegram in Štúr je prišel.

Ko je gospa Ostroluška naznanila Adelki, da je prišel Štúr, me je Adelka prosila, naj jo pripravim. Počesala sem jo, ji oblekla novo haljo, s kolonjsko vodo sem ji zmočila čelo.

Potem je vstopil Štúr.

Blagorodna gospa je dala z glavo znak, naj se vsi umaknemo. Bili so to poslednji trenutki njune sreče.

Vsi ostali člani družine so v predsobi poslušali mnenje zdravnika. Bilo je brezupno.

V sobo je lilo pomladansko sonce... Adelka je govorila Štúru, ali se spominja njune pomladi pred petimi leti. Rekla je, da se zanj pomlad sedaj nadaljuje, a da njo objema zima — noč. Vzdihnila je: »Naše sončece!«, omahnila materi na rokah, zaprla oči in umrla.

Bilo je 18. marca 1853. leta.

◆ ◆ ◆

Štúr je sprejel povabilo svojega prijatelja, profesorja teologije Kuzmanyja. Ta je povabil tudi me-

ne v svojo kočijo. Vso pot je Štúr le molčal. Govoril je le Kuzmany. O obupu in drugih takih rečeh, ki so nujni delež našega življenja. Da bi ga premagali, pa potrebujemo...

»Upanja,« je odgovoril Štúr polglasno. Zamè je bila ta beseda, kakor da Štúr spet začenja živeti iz sebe, da se začenja bojevati, ker le v tem vidi smisel svojega življenja.

◆ ◆ ◆

Kaj naj še dodam?

Preostalo ni več povezano z Adelko, zato bom kratka.

Adelko so pokopali v kovinski krsti na Dunaju, vendar le začasno. Kmalu nato so jo prepeljali na Ostro Luko v kripto tamkajšnje evangeličanske cerkve.

Po vrnitvi z Dunaja sem živela nekaj časa doma. Potem me je usoda vodila v Bratislavo. Sestra Katka se je bila poročila v Trenčín. Ko se ji je rodil otrok, je prosila, naj bi jaz ali mati prišla k njej. Šla sem jaz. Tam sem srečala Laciaka. Še zmeraj je bil v tiskarni, le da ni stavlil več slovaškega marveč nemški časnik. Obnovila sva staro prijateljstvo. Sestra in svak nista imela nič proti, da bi Laciak zahajal k nam. Postal je družinski prijatelj. Toda med nama se ni razvila ljubezen. On pa je še vedno potrpežljivo čakal.

Tu in tam me je spet nagovoril. Govoril je stvarno in resno, da nima smisla, opustiti zaradi višjih stvari, v katere smo zaljubljeni, otipljivejših, ki se nam ponujajo. Vi nekoga ljubite — mi je govoril — a on tega ne ve.

Laciak je vedel za mojo skrivnost. Predmet moje ljubezni je bil tako nedosegljiv kakor zvezda. Zato sem Laciaku rekla, naj mi da odloga do Novega leta. Dotlej bom vse še enkrat razmislila.

Mojo odločitev je pospešil žalosten predbožični dogodek; Štúr se je na lovu po nesreči obstreliš in 12. januarja 1856 umrl.

Z Laciakom sva bila na pogrebu. Zadnjič sem zrla v plemeniti obraz. Pred odprto krsto sem se v duhu spominjala trenutkov, ki sem jih preživela v njegovi bližini in družbi. Istočasno pa mi je v mislih oživela še druga lepa podoba: obraz Adelke Ostroluške, njegove nesmrtno ljubezni.

Pokojnika sva pospremila na pokopališče, in ko sva se vračala v Bratislavo, se nama je zdelo, da je svet bolj prazen in bolj neutolažljiv, kakor je bil predtem.

»Zatonila je naša zvezda,« je žalostno rekel Laciak.

Jaz pa sem še bolj žalostno dodala:

»Naše sončece!«

Po dolgem molku, ko sva se z mislimi spet vrnila v sedanost in začela razmišljati tudi o prihodnosti, je Laciak ponovil svoje vprašanje, ali nisem zadeve najine življenjske zveze še dokončno razmislila.

Kakšen odgovor sem mu dala, veste.

Njegov priimek namreč nosim.

Konec.

Ping - pong - nasmešek

Zadnje čase se mnogo govori o ping-pongu, zato ni nič čudnega, če je prihod kitajske reprezentance v ping-pongu vzbudil po vsej Italiji in to ne samo v športnih krogih, val odobravanja in velikanskega zanimanja.

Imel sem priliko gledati njihov otvoritveni nastop na italijanskih tleh in to v dvoboju z italijansko državno reprezentanco. Čeprav je bila rimska mala športna palača nabito polna navijačev (6000), je bilo takoj jasno, da »azzurri« ne bodo mogli ničesar proti tako močni postavi, pa čeprav so se reprezentanti kitajske ljudske republike predstavili občinstvu z zelo mlado ekipo; tudi ni nihče tega pričakoval. Srečanje v ping-pongu, v tej dokaj klasični igri, s Kitajci pomeni precej več kot pa navaden športni dogodek in to vsi prav dobro vemo. Kitajci ne igrajo za zmago, ampak jim gre predvsem za lastno uresničitev, za uveljavitev.

Ko sem vprašal spremljevalca kitajske reprezentance, kaj pravzaprav pomeni temu ogromnemu ljudstvu ta igra, to skoraj banalno odbijanje žogice, mi je takole odgovoril: »Moral bi poznati našo antično religijo — Taoizem. Tao (Začetek, torej Bog) se v svetu uresničuje po gin (—ženskost) in pa po giang (—moškost), po svetlobi in temi, po polnem in praznem. Je torej nekaka dialektika nasprotij. Gin se spremeni v giang in seveda obratno. Temu je igra ping-ponga zelo podobna: žogica leti, se zavrti, pada, se nato odbije in spet prične svojo pot, seveda v obratno smer. Ping-pong, gin-giang!

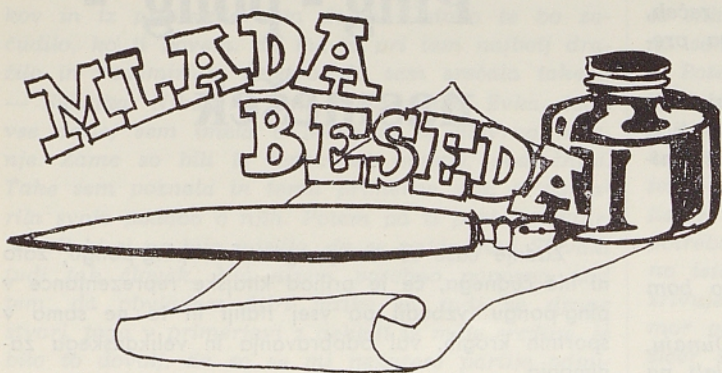
Velika vrlina kitajskih igralcev je skrajna koncentracija. Žogico odbijajo z naravnost magičnim dostojanstvom brez kakršnegakoli vidnega znaka navdušenja. Vse je logično, do skrajnosti perfektno, kakor partija šaha. Ti simpatični atleti nadaljujejo zdaj svojo turnejo po Italiji. Kdor bo hotel odkriti v njih nekaj skrivnostnega, bo brez dvoma razočaran. Ničesar ni treba odkrivati v teh simpatičnih, jasnih obrazih. Resnično so oni tisti, ki odkrivajo, ki z zanimanjem opazujejo zahodni svet s karakteristično orientalsko omiko in vedrostjo.

In prav z isto vedrostjo je odgovoril član kitajske delegacije novinarju, ko mu je ta čestital k lepoti kitajske državne himne »Vzhod je rdeč«.

»Da res je. Toda še lepša bo takrat, ko bo C.I.O. izključil iz svoje organizacije tolpo Chang-Kai-Sheka, in jo boste lahko poslušali v vsej svoji veličini na Olimpijski manifestaciji.«

Ko je izgovoril besedo »tolpa«, se je seveda nasmejal.

Ivan Peterlin

Nadja Barazutti

EDINČEK

JURE KORITNIK, sedmošolec, Celje

HREPENENJE

Čutim jo
z dotikom zemlje ob nebo,
čutim jo
s prihajajočo nočjo,
Čutim jo
kot solza kane čez oko.
Čutim jo
s tiho skrbjo,
čutim jo z neznano močjo...

Slišim jo, ko krik v noč zazveni,
slišim jo
kako molči,
slišim jo
kot pozabo žalosti v joku,
slišim jo
v ugašajočem zvoku,
slišim jo,
ko nemo odpina cvet,
slišim jo
brez besed...

Vidim jo
v globoki temi,
vidim jo,
ko drevje v viharju ihti,
vidim jo,
ne da bi dvignil pogled,
vidim jo
spet in spet...

Čutim jo
kot srcu drago znanko,
čutim jo
srca izbranko...

M. Gaspari: Starka zima

Nenehno priporočanje in šepetanje na uho mladi guvernanti, kup slikanic, vrečica bonbonov in čokoladni sladoled; vse to samo za debelušastega otroka, ki sprejema dogajanje okrog sebe tako ravnodušno, ko da ga obdaja ogromna praznina. Nato še mrzel poljub na čelo. Tedaj pogledam žensko z večjo pozornostjo. Spreleti me njen strogi pogled, udrte blede ličnice, katerih niti rožnato rdečilo ne more dovolj obarvati. In njen obraz, katere-mu niti visoka pričeska s čopom las, umetno potisnjenim skoro do oči, ne podeli izraza miline. Mati se nato z drobnimi koraki zaradi previsokih pet loči od sinčka, ne da bi se še enkrat ozrla na izgubljeni otrokov pogled, ki ji sledi, pričakujoč še zadnji nasmeh.

Debelušček se kar na široko usede na sedež, kamor je zanj vzgojiteljica razprostrla Walt Disneyjeve risanke. Vlak se premakne, beli robčki mahajo v pozdrav. Tudi moja ruta plapola v vetru in z njo ne pozdravljam samo prijateljev, ki so me pospremili, ampak tudi mesto, občutja, ki sem jih tu doživela, in končno tudi postajo, ki se vidno manjša za nami, dokler ne izgine.

Vrnem se v kupé. Blondinček sedi kot pribit meni nasproti in se sploh ne približa oknu. Pa čemu bi se? Saj zanj tam zunaj na peronu ni nikogar in njegove svetle oči, ki me tako spominjajo na marčno nebo, se ne orosijo kakor meni, ki zapuščam ljube mi stvari. Odsotno lista po slikanici in najbrž se sploh ne zaveda, da se je vlak premaknil in da je v naš oddelek vstopila vesela ženska z dvema živahnima deklicama. Sladoled v njegovih rokah se topi in kaplja na tla.

»Ti packa ti!« histerično vzklikne guvernanta, ki sedi ob njem. Odtrže list iz modne revije in z nogo pobriše lužo na tleh. Da bi se pomirila, vzame iz torbice zavojček cigaret in stopi iz kupeja. Sedaj klepeta na hodniku s fantom iz sosednjega kupeja.

Otrok obrne stran in se zopet nemo zazre v nove slike, še bolj pisane od prejšnjih, a zanj prav tako brez pomena. Okoli mene vlada popoln mir. Deklice in mati molčijo, najbrž jih še teži ločitev od dragih svojcev. Enakomerno drdranje nas uspa-va, a vseeno ne čutim potrebe, da bi iztegnila roko v mrežo nad glavo in potegnila iz nje revijo ali knjigo, kajti popolnoma me je prevzela prisotnost otroka, ki mi sedi nasproti.

Njegov odsotni pogled, njegove kot marčno nebo modre oči, peščeni lasje okrog bledega ličeca in debeli prstki; ki tiščijo slikanico, so vzbudili mojo fantazijo. Predstavljam si ga z guvernanto v parku ali z elegantnim dolgodlakim psičkom v razkošno opremljeni sobi. Fantkov obrazek strmi iz teh mojih podob vedno enako odsoten in tih. V parku letijo krog njega pisane žoge, kot ptički žvižgajo nihajoče gugalnice, deklice v svetlih oblačilih plešejo na kotalkah kot veseli metujčki, on pa ravno tako kot v

kupeju skrbno pregane časopis in razmota vrečico s sladkorčki, približa se otrokom ter ponudi vsakemu nekaj bonbonov. Za trenutek se zazdi, da se zabava in da sta ga prevzela veseli smeh in brezskrbno skakanje. Toda že se je odlepil od skupinice in se usedel na tla ob jezercu, kjer plavajo labodi. Tukaj, iz samotnega koticčka, opazuje živahne sovrstnike.

Dvoje vprašujočih oči me motri. Fantek se je zavedel, da ga opazujem. Nerodno mi je, zato obrnem pogled na pokrajino, ki beži mimo nas, na bele cerkvice, prostrane gozdove in redke majhne vasice.

»Das ist Wörthersee,« pravi nekdo.

Dve radovedni glavici se združita in nestrpno pritisneta noske ob steklo, da bi lepše videli ogromno, bleščečo se jezersko ploščo. Vlak teče zdaj počasneje, kakor da bi si hotel tudi sam ogledati pokrajino, čudovite barve, ki se prelivajo v vodi, in Karavanke, ki dvigajo svojo sivo kamnito gmoto visoko pod nebo. Vzkliki začudenja združijo otožnega fantička in živahno deklico. Deklici mu sedaj nekaj pripovedujeta, on pa ju molče posluša. Tudi sam skuša od časa do časa kaj reči. Da njegov očka živi nekje zelo daleč, ne spomni se, kje... Da ima rad mamo, a da je zelo zaposlena in jo le malokrat vidi. Da se pelje k teti na morje. Ko pa nanese pogovor na guvernanto, takoj opazim, da je to zanj bitje, ki je ustvarjeno samo zato, da nasprotuje kateremukoli njegovemu načrtu in ki vidi nevarnost v vsaki najnedolžnejši igri. Prav tedaj vstopi vzgojiteljica spet v kupé. Fantek takoj utihne. Sestrnici še vedno govorita, uganjata šale in tudi njemu včasih ponagajata, a on ne odpre več ust. Zaveda se, da sedaj ne sme izjaviti ničesar več. Plamenčki sreče, ki so prej za hipec zažareli v njegovih očeh, so ugasnili. Ko tako sam zase opazuje živahne punčke, se zdi celo nevoščljiv in hudoben.

Vlak se ustavi. »Villach«, preberem na steni postajnega splotja. To je majhna postaja, obdana krog in krog z gozdovi. Tu in tam stoji revna kočica, slikovita v svojem alpskem slogu. Sestrnici in mati izstopijo, vlak pa oddrda dalje po dolini. Že smo v Italiji. Dež potrkava na okno. Mračni se. Otrok zleze v najtemnejši koticček, potisne gola kolena prav do okrogle bradice in počasi zaspi. Tudi vzgojiteljica kdaj za trenutek povese dolge trepalnice na oči, nato pa se spet predrami in lista dalje po modni reviji. Jaz se zazrem v temno pokrajino ter ob vsakem ovinku skušam s pogledom objeti konec vlaka. Zazdi se mi podoben črni pošasti, ki brezglavo drvi v noč in nosi neznanokam misli, hrepenenja in želje njih, katere vozi s seboj. Potem mi pogled spet zdrsne na spečega dečka. Razmišljati začnem, čemu njegova otožnost in odkod njegov odsotni pogled. Morda med bogatimi predmeti, ki ga obkrožajo, ne najde nobenega, na katerega bi se navezal? Najbrž mu že zmalega manjka tisto, kar človeka vzbuja k ljubezni. Ta debelušasti blondinček, katerega besede so mi pojasnile, da živi skoro vedno daleč od mame, se že zmalega ni naučil ljubiti. Namesto da bi bil čutil na svojih malih prsih bitje njenega srca, ga je hladno pestovala vzgojiteljica. Redko je čutil toplo sapo in nežne ustnice na svojem ličecu, in tedaj, ko je prvič izgovarjal besedo ma-ma, se ni nadenj sklonil nasmehljani mamin obraz, samo vzgojiteljica je to vpisala v dnevnik, nekam med zapisek o zlomljenem cuclju in o računu za mleko. Kako naj bi tedaj otrokovo srce ne otopelo? Mogoče je mlado guvernanto sovražil prav zato, ker je v njej čutil prepreko med njim samim in materjo. Če pa bi imel materino ljubezen, bi vzljubil tudi guvernanto, pa tudi ona bi bila potem bolj nežna s tujim, zapuščenim otrokom, ki ima vsega na pretek, pa mu manjka najvažnejše, topla ljubezen...

SESTANEK

Ljubica, pridem,
pridem za tisti temni vogal,
ija, kjer se konča široka cesta.

Prišel bom v mraku,
z menoj ne bo prijatelj.

Sama bova.

Ničesar ne bom vzel s seboj,
razen ustnic,
da te sprejemem.

Molče se bom stisnil k tebi.

Opravila bova hitro,
potem bo dovolj časa za pogovor.

Ljubica, pridem,
pridem za tisti temni vogal,
samo počakaj še
tri dni ali trideset let,
ljubica — smrt.

MOJA LJUBEZEN

Poleg tebe imam rad
visoke gore, vino in jesen.

Nič več nisi, prav nič več.
Beli vrhovi bodo vedno privlačni,
vino bo zmeraj
omamljalo žalostne glave,

tvoja strast pa bo dogorela,
ljubezen prešla bo v navado
kot čiščenje zob
ali kakor čemerni jutranji pozdrav.
Ničesar ti ni treba storiti,
ni pomoči.

Vseeno ostani še,
ostani še nekaj dni.

Egidij Vršaj

DISKUSIJA O KONVERTIBILNOSTI DINARJA

Države v razvoju — med katere spada Jugoslavija — so večkrat značilen primer, kako določen gospodarski sistem lahko doseže velike uspehe n. pr. v industrializaciji, medtem ko po drugi strani — zaradi pretirane denarne emisije in zadolžitve v tujini — zaide na daljši rok v monetarni in s tem tudi v socialni politiki v slepo ulico, ko inflacija in z njo nizka življenjska raven najbolj udarita ravno revne sloje.

Na splošno pa je to usoda vseh sistemov sovjetskega modela od Tirane preko Moskve do Pekinga. Nobeni vzhodni državi v 25. letih po vojni še ni uspelo vzpostaviti konvertibilne valute ter morajo celo medsebojne terjatve obračunavati v dolarjih.

Jugoslavija po uvedbi delavskega samoupravljanja nima ničesar več opraviti s sovjetskim gospodarskim modelom, vendar pa še vedno plačuje napake integralnega dogmatizma prvih poveljnih let. Jugoslovanski gospodarski sistem — v sedanji fazi delavskega samoupravljanja in tržnega socialističnega gospodarstva — še ni docela zmagal nad dogmatizmom, ko n.p.r. slišimo, da ljudske delnice — s katerimi je delavec soudeležen pri dobičku podjetja — nasprotujejo socializmu, a po drugi strani dogmatiki dopuščajo brezposelnost ali emigracijo preko milijona jugoslovanskih delavcev.

Monetarna politika

Jugoslavija je takoj po drugi svetovni vojni posnemala gospodarske izkušnje Sovjetske zveze ter je zaradi tega tudi uvedla sistem integralnega planiranja. Pravna osnova tega planskega sistema je bil zakon z dne 4. junija 1946, ki vsebuje predpise za splošni gospodarski plan ter za državne organe za planiranje. Integralno planiranje je imelo vse elemente teorije in prakse Sovjetske zveze, po katerih kopitu je bilo sestavljeno. Bilo je skrajno dirigirano ter je skušalo podrediti vse gospodarsko in socialno življenje pristojnosti centralne birokracije, pogosto do najmanjših potankosti.

Kmalu so se pokazale negativne posledice tega sistema, kot so zlasti naraščanje birokratizacije v državnem upravljanju gospodarstva, upadanje pobude neposrednih proizvajalcev za napredek gospodarskih organizacij, nazadovanje kakovosti in izbire proizvodov, zgrešeni proizvodjalni plani nad ali pod potrebami, nezadostno izkoriščenje materialnih rezerv gospodarstva ter pomanjkanje vpliva tržišča na proizvodnjo, ki ni upoštevala niti potreb niti želja potrošnikov.

Integralno planiranje ne upošteva tržišča ter se po tem ravno loči od programiranja, ki je tudi načrtovanje, a sprejema potrebe in želje potrošnikov, to je tržne zahteve. Tako v Jugoslaviji kot v Italiji lahko dandanes govorimo o gospodarskem programiranju.

V integralnem planiranju ne obstaja monetarna politika, ker je vse samo splošna gospodarska politika. Denarni obtok in obseg kreditov določa plan. Enako so vnaprej določeni cene, plače, varčevanje, investicije; pri vsem tem gre le za golo računovodstvo in finančno nadzorstvo plana. Za časa integralnega planiranja v Jugoslaviji n.p.r. v zunanji trgovini ni bilo bistveno, ali so izmenjave racio-

nalne in rentabilne, pač pa je moral biti izveden plan, sicer je zunanjetrgovinski referent tvegala kazni, v številni zapor.

Zakaj ta kratki skok v polpreteklost? Zgolj za boljše razumevanje dejstva, da je dandanes — po nekaki dedni obremenjenosti — ravno monetarna politika najšibkejša točka jugoslovanskega gospodarstva ter na splošno družbenega sistema.

Kaj je monetarna politika? Bistvo monetarne politike je njena naloga, da zajamči stabilnost valute. Valutna nihanja namreč motijo ravnotežje tržišča, zmanjšujejo akumulacijo varčevanja in gospodarske investicije ter na splošno ovirajo normalen razvoj vsega družbenega življenja. Padanje valute sproži dviganje cen v škodo delavcev s fiksnimi dohodki in zdravih podjetij-upnikov in po drugi strani v korist kategorij s spremenljivimi dohodki, dolžnikov in špekulantov, kar vse vodi v gospodarske preobrate.

ln glede izmenjav s tujino je treba spomniti, da ravno monetarni sistem jamči — kot je bilo poudarjeno letošnjega septembra na 7. mednarodnem seminarju ustanove CESES v Stresi — učinkovitost stikov med proizvodno strukturo in zunanjo trgovino. Še več, nekonvertibilnost vzhodnih valut je glavna ovira za povečanje trgovine z Vzhodom, ker zaradi nje ni mogoče preiti iz bilateralizma v multilateralizem medsebojnih plačil.

Človek ima vtis, da nekateri znanstveni krogi v Jugoslaviji zaostajajo za naglim razvojem današnje jugoslovanske stvarnosti. Preseneča izjava, katero je dal v Stresi neki jugoslovanski vseučiliški profesor. »Vse države — je dejal — imajo ne glede na sistem, kateremu pripadajo, iste probleme: inflacijo, brezposelnost, recesijo. Jugoslavija ne nudi primernih pogojev za uporabo monetarne teorije. Izkušnja zadnjih let potrjuje, da denar ni imel nobenega vpliva ne v fazi pospešenja ne v fazi zaviranja gospodarskega razvoja. Povečanje denarnega obtoka je vedno sledilo in ni nikoli nastalo pred porastom gospodarske dejavnosti. Pač pa ima obnašanje potrošnikov znaten vpliv na povečanje denarnega obtoka in dvig plač na inflacijo.«

Po tej izjavi »Jugoslavija ne nudi primernih pogojev za uporabo monetarne teorije!« Videti je, da gre tu še vedno za mešanje splošne gospodarske in monetarne politike kakor v dobi integralnega planiranja, ki je bilo močno pri srcu dogmatikom.

Mehanizem inflacije

Kaj je pravzaprav inflacija? Inflacija se kaže predvsem v naraščanju obtoka nekonvertibilne valute, katero spremlja stalno dviganje cen.

Nekonvertibilnost ali nezamenljivost denarja za zlato in trdne valute povzročajo oziroma utrjujejo razni vzroki: 1. kronični primanjkljaj plačilne bilance, zaradi katerega odteka v tujino zlate rezerve ali velik kos vsako leto ustvarjenega narodnega dohodka;

2. pretirani bančni krediti podjetjem, zaradi česar se morajo banke nato za svojo likvidnost obračati za reeskont na Narodno banko, ki z novo emisijo večja denarni obtok;

3. obsežni državni izdatki, to je primanjkljaj v državnem proračunu, zaradi katerega se vlada obrača za antipiacije na Narodno banko, kar spet pomeni novo emisijo, namesto da bi iskali rešitev v povečanju diskontne mere, takoimenovanih operacijah na odprtem tržišču z vrednostnimi papirji, v davkih in javnih posojilih, v spodbujanju varčevanja ter v določenih primerih v zaporu nad cenami in plačami s tako imenovano »politiko realnih dohodkov.«

V času inflacije prihaja do dviga cen še pred novo emisijo denarja ter jo povzroča. Cene se namreč dvigajo zaradi poslabšanja menjalnega tečaja domače valute, ki privede do podražitve uvoženega blaga. Vendar ni dovoljeno pozabiti, da je dvig cen posledica in ne vzrok monetarne inflacije. Zaradi slednjega dejstva so nove emisije znak nesposobnosti vlade, da odpravi monetarni nered, ki ga je sprožila inflacija. Ko se cene dvigajo s hitrejšim ritmom od denarnega obtoka, lahko pride naravnost do katastrofe, če vlada odobri nadaljnje emisije denarja.

Kakšen je odnos med inflacijo in proizvodnjo? Dvig cen v začetku celo spodbudi vzpon proizvodnje, zaradi česar nekateri znanstveni krogi zagovarjajo lahko inflacijo ali tako imenovano »deficitarno financiranje« gospodarskega razmaha z emisijami in tujimi posojili. Toda dobiček podjetij je v takšnih okoliščinah zgolj utvara, ker je samo posledica spremembe monetarnega metra, to je padca vrednosti valute. Takšen trenutni konjunktorni dohodek imenujemo »inflacijsko rento«. Prav tako razbotoheni razvoj trenutno poveča zaposlitev, kar spet lahko zapelje v usodno zmoto pri ocenjevanju gospodarskega položaja.

Po drugi strani pa zaradi inflacije padejo realne plače delavcev ter se dvignejo proizvodjalni stroški. Inflacija zapelje razna podjetja, da ne pazijo dovolj na racionalizacijo proizvodnje in na zmanjševanje stroškov; visoki dobički obrnejo pozornost proč od stroge primerjave stroškov in izkupička. Industrije razvijejo svoje obrate preko potreb potrošnje in kaj kmalu se začno kopičiti zaloge, kar končno privede do krize — nelikvidnosti.

Kaj pa inflacija in zunanja trgovina? Inflacija spremeni ravnotežje med notranjimi in zunanji cenami, ker se tečaj domače valute v primeri s trdnimi valutami slabša še hitreje od dviganja notranjih cen.

Tujci zaradi svojih močnejših valut kupujejo celo več v inflacijski državi, toda država z inflacijo dobiva za svoje blago in storitve manj ter z izvozom krije vedno manj uvoza. Zaradi tega inflacijski denar imenujemo tudi »valuta dumping«. Inflacijska država za uvoz najema nova tuja posojila in zadolženost v tujini skupaj z inflacijo »galopira« dalje — polomu naproti.

Zadolženost v tujini

Jugoslovansko ljudstvo je po vojni doseglo velik gospodarski napredek, zlasti v industrijalizaciji, čeprav bi se dalo številne žrtve preprečiti — z boljšo monetarno politiko.

Za boljšo monetarno politiko se zdaj v Jugoslaviji mnogi trudijo ter so v prvi bojni črti zlasti gospodarski operaterji. Zaradi težavnosti sedanje problematike pa je preveč obotavljanja ter razdrobljenih ukrepov, namesto da bi »prijeli bika za roge« ter po reformah v letih 1961 in 1965 sestavili nov organičen program za strukturne in sistemske rešitve, to je »tretjo gospodarsko reformo«, kot je svetoval v intervjuju »Delu« bivši član zvezne vlade inž. Mejak.

Sedanjo »stabilizacijsko krizo« v Jugoslaviji je jedrnato označil v intervjuju za »Privredni pregled« glavni ravnatelj Zveznega zavoda za družbeno načrtovanje dr. Borislav Jović. Dejal je: »Glavni vzroki neustaljenosti gospodarstva so v čezmerni porabi, v neustrezni gospodarski sestavi, v čedalje večji odvisnosti proizvodnje od uvoza, največ od uvoza surovin in reprodukcijskega materiala. Pri tem izvoz oziroma čisti devizni dohodki ne zadoščajo, da bi lahko krili uvozne potrebe, ter zaradi tega omenjene potrebe krijemo z nesorazmernim zadolževanjem v tujini. Tako pridemo do porabe, ki presega naše dejanske možnosti, na račun čedalje večjega primanjkljaja v plačilni bilanci. Na drugi strani pa plačilno sposobno povpraševanje presega ponud-

bo tudi za več, kot narašča medsebojno zadolževanje in emisija denarja. Neposredni učinek takih gibanj se kaže v neustaljenosti gospodarstva in naraščanju cen.«

Kako ne zadoščo trenutni konjunkturi ukrepi, marveč je potrebna daljnosežna gospodarska reforma, nam potrjujejo tudi številke o monetarnem položaju Jugoslavije.

Inflacija v Jugoslaviji zdaj galopira z letno stopnjo skoraj 18 od sto ter se je lani dvigala dvakrat in letos trikrat hitreje kot pri glavnih jugoslovanskih zunanjetrgovinskih partnerjih na Zahodu, kar zmanjšuje konkurenčnost jugoslovanskega blaga in storitev.

Slednje zaostreuje naraščanje primanjkljaja v trgovinski bilanci s tujino: lani je znašal 1.170 milijonov dolarjev in letos se je že do konca septembra povzpел na 1.150 milijonov. Ta primanjkljaj precej zmanjšujejo »nevidne postavke« plačilne bilance, to je denarne pošiljke delavcev v tujini, ter dohodki od turizma in pomorskih prevoznin. Kljub temu pa je deficit plačilne bilance še vedno visok; lani 370 milijonov dolarjev in letos verjetno celo 500 milijonov dolarjev.

Vse to je privedlo do obsežne zadolžitve Jugoslavije v tujini; leta 1960 je znašala 353 milijonov dolarjev, leta 1965 se je dvignila na 1.065 milijonov in lani že na 2.474 milijonov, kar pomeni 117,6 dolarja na prebivalca. Od lanske vsote je imela federacija 57 od sto dolgov in jih je jamčila Narodna banka, 43 od sto pa podjetja ter so zanje dala jamstva poslovne banke. Zdi se, da letos že korakamo proti 3 milijardam, kar presega 20 od sto družbenega proizvoda Jugoslavije.

Kljub nasprotnemu mnenju nekaterih strokovnjakov je treba reči, da je to visoka vsota in sicer že iz enostavnega razloga, ker je Jugoslavija še daleč od gospodarske stabilizacije ter »vož dalje drvi navzdol«. Sicer pa menda v Jugoslaviji nihče točno ne ve, kolikšna je pravzaprav zadolženost v tujini ter so morali pred dve mesecema uvesti nekako »štetje dolgov«, ki bi moralo biti zaključeno konec januarja 1972.

Vračanje jugoslovanskih dolgov je težko tako zaradi znatnih vsot kakor zaradi neugodnih pogojev, kot so kratki odplačilni roki in visoke obresti. Tako je Italija 7. decembra letos odobrila Jugoslaviji novo posojilo 75 milijonov dolarjev, da bo jugoslovanska vlada z njimi krila trgovinske dolgove, ki bodo zapadli v obdobju 1. januarja 1972 — 31. december 1974.

Lani je Jugoslavija v tujini plačala dolgove za 755 milijonov dolarjev, a istočasno je takoj najela nova posojila v znesku 960 milijonov dolarjev in »circulus vitiosus« se zapleta naprej... Razmerje med dotokom deviz in odplačili, ki velja za osnovni kriterij za plačilno zmoglost države, je v letu 1970 doseglo 23 od sto, kar je daleč previsok odstotek za vsako državo, čeprav ima olajševalni pridevek, da »je v razvoju«.

Zaradi tega je skrajni čas, da bi jugoslovanske monetarne oblasti prenehale kriti devizne primanjkljaje z najemanjem posojil ter bi se morale za ta namen poslužiti investicij tujih kapitalov, kot je pred kratkim v zboru narodov priporočil sam zvezni finančni minister Smole. Žal je sedanji jugoslovanski zakon o naložbah tujih kapitalov iz leta 1967 »mrtvorjeno dete«, ker so pri njegovem rojstvu očitvidno botrovali dogmatiki ter so vanj vnesli tolikšne omejitve, zlasti glede prenosa glavnice in dobička, da je za tuja podjetja nezanimiv.

Jugoslovanske oblasti so upale, da bo v letih 1967-1970 dotok tujih kapitalov na podlagi omenjenega zakona znašal vsaj 150 milijonov dolarjev, a znaša komaj okrog 66 milijonov.

Pogoji za konvertibilnost

Kako je mogoče preiti iz inflacije v stabilizacijo ter končno h konvertibilnosti valute? To je eden najtežjih problemov v ekonomiji, s katerim si belijo glave vlade, gospodarski operaterji, znanstveniki. Obrazložimo naj le temeljne ekonomske zakone, ki vodijo v pozitivno preusmeritev gospodarskih tokov, če seveda obstaja tudi »politična volja« vladajočega razreda.

Ozdravljenje monetarnega sistema, katerega je razrivala inflacija, ni več samo monetarno vprašanje, ker gre za obnovo celotnega gospodarskega ravnovesja v državi, za spodbuditev trgovinskih stikov s tujino ter za izboljšanje javnih financ; zdravljenje je olajšano, če v

stabilizacijski krizi ni sindikalnih nemirov, da se proizvodnja lahko redno razvija.

Razumen začetek so že običajni monetarni ukrepi, kot so dvig diskontne mere, poostreitev nadzorstva nad bančnimi krediti ter »operacije na odprtem tržišču« z vrednostnimi papirji. Te ukrepe mora spremljati umna gospodarska politika, ki skrbi za prerazdelitev razmerij med potrošnjo, varčevanjem in investicijami ter tako zavira pretirano potrošnjo (zasebno in javno) in naraščanje cen; zgolj zapore nad cenami, do katerih pride v Jugoslaviji — kot hudomušno pravijo — ob nastopu vsake nove vlade, niso vedno učinkovite, kar dokazujejo že razne »črne borze« v izrednih razmerah. Dodati je treba primerno davčno politiko, ki mora prilagoditi davke stopnji, katero je dosegla inflacija. Končno je bistveno, da Narodna banka preneha z novimi emisijami za državo, ki mora uravnesiti svoj proračun s povečanjem dohodkov in zmanjšanjem izdatkov. Zlasti je treba urediti vprašanje kratkoročnih državnih dolgov. V Jugoslaviji je igrala negativno vlogo še izvenproračunska bilanca federacije, katero so lani k sreči odpravili, vsaj formalno.

V stabilizacijski krizi ne pomaga dosti direktno nadzorstvo nad uvozom, ker je le trenutno konjunktorno blažilo ter končno povzroči še nova neravnovesja. Slednje se je pokazalo ob koncu lanskega leta v Jugoslaviji, ko je bil uveden obvezen 50 odst. polog za uvoznike in seveda tudi kmalu odpravljen.

Najbrž najhujša napaka sredi stabilizacijske krize pa je — devalvacija denarja! Ta z elementi neravnovesja grobo trči v gospodarske sile prav v trenutku, ko z verižno akcijo in reakcijo skušajo že same pripeljati tržišče v nov položaj ravnovesja.

Takšen primer je bila nova devalvacija dinarja 23. januarja letos. Kljub nasprotovanju samega ministrskega predsednika Ribičiča sta bila čas in postopek za razvrednotenje določena proti precej osnovnim monetarnim zakonom in sicer iz bolj ali manj znanih političnih razlogov.

Z devalvacijo dinarja so hoteli pospešiti izvoz, zavreti uvoz ter uravnesiti zunanjetrgovinsko in plačilno bilanco. Dejansko pa je izvoz globoko pod planom, uvoz visoko nad planom, a primanjkljaja zunanjetrgovinske in plačilne bilance sta v letu 1971 dosegla nov negativen rekord. Poleg tega so izvozniki po devalvaciji letos izgubljali pri vsakem izvoženem dolarju kar za 90 starih dinarjev vrednosti v primerjavi z izvozno vrednostjo v letu 1970.

Devalvacija je bila namreč, v nasprotju z monetarnimi zakoni, izvedena v času »vroče konjunktуре«. Poprej bi bilo treba poskrbeti za stabilizacijo gospodarstva s protinflacijskimi ukrepi, za posodobitve zunanjetrgovinskega in deviznega režima, za moderen bančni sistem zahodnega tipa ter za odpravo nelikvidnosti, ki tudi vpliva na razpon med notranjimi cenami ter cenami na svetovnih tržiščih.

Stabilizacija gospodarstva bi pomenila ufrditev dinarja kot gospodarskega merila ter bi bila odprta vrata do konvertibilnosti in ne — kot zdaj — do nove devalvacije jugoslovanske valute. Nikoli ne bo mogoče dovolj poudariti, da mora najprej priti do stabilizacije, ker je to osnova, na kateri se prične graditi konvertibilnost valute. Glavni neuspeh plana 1966-1970 ni bilo neuresničenje obljubljenе konvertibilnosti dinarja, marveč pomanjkanje stabilizacije gospodarstva! Novi plan 1971-1975 znova obljublja konvertibilnost, a to bo zgolj utvara vse dotlej, dokler ne bo zaključena sedanja stabilizacijska kriza.

Letošnji monetarni potres v svetu je samo potrdil, da je slaba monetarna politika še vedno glavna hiba jugoslovanskega gospodarskega sistema. Narodna banka — kot pravijo sami jugoslovanski strokovnjaki — ne samo ni predvidevala razvoja mednarodnih dogodkov, marveč niti ni znala nanje pravočasno reagirati.

Temeljni pogoji za konvertibilnost vsake valute so zlasti štirje:

1. realističen menjalni tečaj;
2. zadostne rezerve (zlata in trdnih valut),

3. notranji finančni red,

4. dogovori z glavnimi trgovinskimi partnerji.

1. Prvi pogoj je torej ta, da ima država za svojo valuto realističen menjalni tečaj, ki pripomore, da lahko ostane uravnovešena plačilna bilanca s tujino v okviru svobodne mednarodne trgovine in multilateralnega plačilnega sistema.

Skratka, menjalni tečaj mora biti tak, da lahko država sodeluje v svetovnem gospodarstvu s plačilno bilanco, ki je vsaj blizu uravnovešenosti. Po tem tečaju mora biti država zmožna, da je kot mednarodni konkurenci na domačih in tujih tržiščih ter da z izvozom blaga in storitev plača uvoz. Slednje pomeni, da mora raven notranjih stroškov in cen odgovarjati ravni stroškov in cen trgovinskih partnerjev in sicer vsaj za blago in storitve, ki pridejo vpoštev za mednarodno trgovino.

Sedanji tečaj dinarja — kar ve že navaden jugoslovanski kupec na tržaškem Ponterossu — ni realističen. Po zadnjem razvrednotenju znaša tečaj 1.500 starih dinarjev za dolar, a dejansko morajo jugoslovanska podjetja plačevati dolar že preko 2.000 starih dinarjev. To vodi v novo devalvacijo dinarja, katero bo — vsaj pred proglasitvijo konvertibilnosti — zelo težko preprečiti. Novo razvrednotenje bi se dalo preprečiti le z izredno samodisciplino in velikimi žrtvami vsega jugoslovanskega ljudstva, na katerih bi umna monetarna politika zgradila zadostno zasebno in javno akumulacijo za ustvaritev ustreznih rezerv. Praksa pa kaže, da dandanes nihče — niti onstran niti tostran Fernetičev — ni več pripravljen »zategniti pasu«...

2. Torej mora država, ki hoče napraviti za konvertibilno svojo valuto, imeti zadostne rezerve zlata, trdnih tujih valut ter posebnih pravic do dvigov pri Mednarodnem denarnem skladu, da lahko brez težav opravlja svoja plačila v tujini vsaj določen čas.

Notranji ali mednarodni gospodarski razlogi lahko povzročijo začasni primanjkljaj v plačilni bilanci s tujino ter morajo rezerve omogočiti, da se pridobi na času, dokler ne pričnejo delovati ukrepi, ki bilanco znova uravnovešijo.

Kolikšne morajo biti omenjene rezerve? To je odvisno od več činiteljev: od ranljivosti plačilne bilance določene države, od zmožnosti države za vračanje tujih posojil — ki krijejo začasni prepad in likvidnosti — ter od obsega uvoza. Vsekakor morajo rezerve za dokaj mesecev kriti potencialni uvoz; čim večja je nestabilnost, tem daljši je rok, za katerega morajo zadoščati rezerve.

Ob začetku petletke 1966-1970 so v Jugoslaviji računali, da so za konvertibilnost dinarja potrebne rezerve 500 milijonov dolarjev. Zdaj se je iz notranjih mednarodnih gospodarskih vzrokov ta vsota menda dvignila že na tisoč milijonov dolarjev, medtem ko jugoslovanske rezerve v letu 1971 znašajo komaj 200 milijonov.

3. Tretji in najbolj zamotan pogoj je ta, da mora država vzpostaviti notranji finančni red. Pretirana notranja (zasebna in javna) potrošnja ne sme ustvarjati težav plačilni bilanci s tujino.

Izdatki za potrošnjo in investicije ne smejo presežati naraščanja proizvodnje blaga in storitev ali narodnega dohodka; denarna emisija in bančno kreditiranje morata korakati vstric z monetarnimi potrebami, katere narekuje ritem proizvodnje in gospodarskih poslov. Za ta namen ni potrebna dirigirana gospodarska politika, nadzorovati je treba le »stroškovno inflacijo«, ki se razvija z monopolističnimi profiti podjetij ter z dvigom plač preko ritma delovne storilnosti.

Plačilno bilanco je treba ohraniti v ravnovesju brez omejitev, ki niso združljive s konvertibilnostjo. Notranjo finančno stabilnost pa je mogoče razumeti v komparativnem smislu, to je: nekaj inflacije je mogoče prenesti, če ne presega stopnje inflacije pri partnerjih v mednarodni trgovini. V sistemu integriranih gospodarstev (n.p. v Evropski gospodarski skupnosti) se raven cen v državi, zlasti v mednarodnih sektorjih, uravnoveša avtomatično. Vendar je treba opozoriti, da je ta igra inflacije kaj nevarna za gospodarsko šibke države v razvoju, vštveši Jugoslavijo, kot kažejo podatki o njeni inflaciji, zadolženosti in plačilni bilanci.

Jugoslovanska vlada je lani in letos sprejela več hvalevrednih protiinflacijskih ukrepov, med drugim nedavno zamrznitev cen od 26. novembra 1971 do konca februarja 1972. Kljub temu so jugoslovanski gospodarski krogi precej skeptični, ker se pogosto sprejeti sklepi ne izvajajo ter je bilo tako že več zapor nad cenami neuspešnih. Poleg tega je tako rekoč nemogoče do konca februarja sestaviti vse dolgoročne sistemske rešitve, katere obljublja vlada.

Predsednik Gospodarske zbornice Slovenije Kresc je strokovno takole ocenil sedanjí položaj: »Cene so že v času prejšnje zamrznitve narasle za 17 odst., do konca leta pa napovedujejo celo 20 odst. Dvomim, da bo tudi ta zadnji ukrep mogoče vzdržati, še manj pa v uspeh, v kolikor ne bodo v kratkem rešili perečih sistemskih problemov (devizni sistem, stimulacija izvoza, poravnava dolgov gospodarstvu itd.). Očitno je torej, da se tržnega gospodarstva s takimi ukrepi ne dá sanirati. Postopek bi moral biti ravnó nasproten, namreč pretirano potrošnje in naraščanje proizvodnih stroškov je mogoče zavreti samo z doslednim ekonomskim formiranjem cen ter istočasno restriktivno politiko osebnih dohodkov, posredno s tem pa tudi restriktivno politiko splošne potrošnje, saj je znano, da se velik del splošne potrošnje financira iz davkov, ki nastajajo na podlagi osebnega dohodka. Če je že upravičena kakšna zamrznitev, potem bi bila upravičena samo zamrznitev osebnih dohodkov. Socialno politiko bi morala družba reševati s smotrnimi socialnimi ukrepi, n.pr. z diferencirano politiko otroških dodatkov, davčno politiko, subvencioniranjem določenih kategorij stanarin itd. Zamrznitev osebnih dohodkov oziroma zavezitev osebne porabe bi poleg tega ugodno vplivala na gibanje izvoza. Drugi skrajno potrebni ukrep je ureditev ugodnejših pogojev izvoza, povečanje retencije in svobodno kroženje deviz preko organiziranega bančnega tržišča. Ta ukrep ne trpi nobenega odlašanja več.«

Potrebne so torej dolgoročne sistemske rešitve ali tretja gospodarska reforma. Najbrž je doslej najboljši program za sistemske rešitve sestavila »Kobalova komisija«, katero je imenovala zvezna skupščina, a je sredi tega leta odstopila ker, — kot pravijo, vlada ni kazala zanimanja za izvedbo njenih predlogov.

Program »Kobalove komisije« vsebuje tri temeljne predloge:

- a) liberalizacijo gospodarskih odnosov s tujino,
- b) uvedbo deviznega tržišča,
- c) konvertibilnost dinarja.

a) Zvezna vlada naj brez odlašanja omogoči izdelavo načrta o liberalizaciji, ki zajema blagovni promet, promet storitev, proizvodno-finančno sodelovanje, gibanje kapitalov iz tujine in v tujino, zadolževanje, devizne račune občanov, politiko spodbujanja izvoza, zaščitno politiko ter zmanjšanje plačilno-bilančnih omejitev katerih je kar 40.

Omenjeni načrt bi lahko izvedli v dveh fazah, katerih prvo bi vključili v novo petletko 1971-1975, medtem ko bi drugo fazo končali v nekaj daljšem roku.

b) Pri uvedbi deviznega tržišča gre za zamenjavo obstoječega sistema delitve deviz s sistemom kroženja in usmerjanja deviz po načelih tržnih zakonov.

Devize naj ostanejo tistemu, ki jih ustvarja. Tistim, ki ne izvažajo, je treba omogočiti nabavo deviz za repromaterial in razširjeno reprodukcijo. Najti je treba ustrezne rešitve za kreditne odnose s tujino. Devizni režim ne sme spodbujati poslovnih deformacij in neracionalnega obratovanja podjetij. Zagotoviti je treba ustrezno devizno tržišče, čeprav v okviru razpoložljivih možnosti. Obenem mora devizni režim spodbujati izvoz ter notranje razvojne tokove.

c) Konvertibilnost naj vključi dinar v mednarodne plačilne tokove. Veljala bo za tekoče transakcije z državami, katerih valute so konvertibilne. Tako bo izveden prehod na 8. člen pravilnika Mednarodnega denarnega sklada.

4. S tem smo prišli do četrtega pogoja za konvertibilnost vsake valute, ki se tiče finančnih dogovorov z glavnimi trgovskimi partnerji.

Za Jugoslavijo je to tem važnejše, ker 70 odst. njene zunanje trgovine odpade na zahodne države, ki imajo konvertibilne valute, ter samo 20 odst. na Vzhod in 10 odst. na zaostale dežele, ki so povrh še dolžne jugoslovanskim podjetjem okrog pol milijarde dolarjev. Zlasti je potrebno, da Jugoslavija okrepi finančno sodelovanje z Evropsko gospodarsko skupnostjo, s katero že ima trgovinsko pogodbo.

In za zaključek: »Diskusija je demokracija!« je dejal Masaryk.

Maksim Gaspari:
Trije kralji

IZ ZGONIŠKE OBČINE

Iz zgoniške kronike, ki jo je pred drugo svetovno vojno pisala Neža Rejec, gospodinja repentabskega župnika Emila Westra, smo za to številko Mladike izbrali tri odlomke, ki osvetljujejo preteklost zgoniške župnije. Prvi del govori o najstarejši zgodovini, kot jo je avtorica verjetno zabeležila po pripovedovanju. Druga dva dela pa se nanašata na znana dogodka, ki sta se pripetila v Zgoniku konec leta 1931 in v začetku leta 1932. Neža Rejec ob zapisovanju seveda ni imela kakih umetniških pretenzij, prav zato so njena opažanja danes še bolj zanimiva in dragocena. Bralec pa vendarle čuti, kako tale kronika ni samo golo beleženje dejstev. Za njimi se namreč tu in tam odkrije kronistka, tako da je od vrstice do vrstice lahko razumeti, kaj ona sodi o dogodkih, ki jih beleži.

V starih časih

V Zgoniku je župnika rad obiskal gospod Henrik Leban, profesor v pokoju, stanujoč na Proseku. Ta se je izvenredno zanimal kot zgodovinar za kroniko cerkve sv. Mihaela, posebno če so v cerkvenem arhivu kakšni podatki od nekdanje cerkvice sv. Lenarda nad Samatorco, kjer se dandanes poznajo razvaline te cerkvice. Pa pri najboljšem iskanju se ne dobi najmanjših podatkov, ker kronike sploh ni. Le iz očrnelih aktov že od leta 1639 starih je sklepati, kdaj je bila v Zgoniku cerkev. Cerkev sv. Lenarda da bo najbrže porušena pod turškim nasiljem, ko so okoli leta 1485 oblegali Tržaško in Goriško. V poznejši dobi so postavili na Samatorci cerkvico sv. Ulariha, ki je tudi že s pokopališčem obstajala okoli leta 1650, kakor je sicer težko, a vendar toliko razvidno iz starih zapiskov v arhivu. Razvidno je tudi, da so sprva nosili pokopavat mrličke k sv. Martinu na Prosek, pozneje pa so pri farni cerkvi sv. Mihaela imeli tudi pokopališče.

Tako se ni našlo nobenih podatkov, ki bi pojasnili razne ljudske pripovedke iz davnih časov, ki pravijo, da je bil v Zgoniku samostan nekih menihov, ki so jih devinski graščaki pregnali kakor samostan sv. Ivana (Stivana) devinskega, a nihče ne zna povedati, v katerem stoletju bi to bilo.

Gospod profesor Leban hrani začrneli papir z neko staro pesmijo pisano v stari slovenščini (stardruk). Dobil jo je od starega mežnarja na Proseku. Po prestavi g. Lebana se sklada sledeče:

Slabe litnje, hude čase je Buh
poslov čez nas.

Čez Goriško, čez Tržaško inu
čez cili Kras.

Turk po Trstu ži mašira,
čez mista ima ves oblas.
Ves folk z mečem komandira,
sam večni Buh se smil čez nas.

Preromal s Trsta so ljudje,
da se skrijejo v samoti,
tam pri svetem Linartu
na tej božji poti.

Še prej ko mežnar dan zvoni
pri cirkvi svetega Martina,
so romari prerajžali
tja daleč do Devina.

V Zgoniku so se oteščali
trudni inu žejni vsi,
menihi so jim hrane dali
inu jih lepo potroštali.

Dalje je bilo še par kitic, ki jih pa ni bilo mogoče iztolmačiti radi zastarelega papirja. Mnogi trdijo, da je bilo za časa cesarja Jožefa uničeno prej vse lepo urejeno svetišče...

Narod je postal tu zelo mlačen; otrok da ne pošljejo k nauku, se je tožil že prejšnji gospod Butkovič. Marijina družba je razpadla, nobene članice več ni. Tudi cerkveni pevci so bili razpršeni, ko so zaprli organista Obada radi zažiga šole. Sedaj je prevzel orgle organist Herman Milič in uredil je mešan zbor.

Raztrgana zastava

Dne 5. decembra 1931 je zjutraj že neprijetno presenetilo g. župnika, ko mu je mežnar sporočil, da je bila čez noč na občinskem uradu ukradena občinska zastava, na kose zlomljena ter raztrgana vsa, okoli cerkve in po vasi razmetana.

Kmalu je vse oblast zvedela in z miličniki vas obkolila, da so zadevo preiskali, ker je bila na uradu tudi slika Duceta premaknjena in so se od tisi prstov poznali na prašnem okviru. Vsem fantom so vzeli odtiše prstov, a kljub temu niso mogli ničesar dognati. Nekaj so jih zaprli in kmalu zopet izpustili. Čudno je bilo pri vsem to, da je

prišel tat v občinski urad brez ključev pri vseh zaprtih oknih, ne da bi kaj udrl ali razbil. Ljudje so se norčevali, da so najbrže sv. Miklavža škrtati zastavo raztrgali. Kmetje so bili kaznovani in je moral dati vsak 20 Lir za novo zastavo. Le po mili prošnji župnika, ki je posredoval pri podeštatu, so znižali revežem na 10 lir. In pri vsem smešno je, da je bil g. župnik prvi zaslišan, če za katerega ve, ki je v vasi kot tujec itd.

Nova, dolga in desetkrat lepša kot stara zastava je bila kmalu kupljena. In visok drog je dobil odlično mesto nasproti zvonika v cerkvenem zidu, ne da bi kdo zato vprašal dovoljenje cerkveno oblast. Razglasili so, da se bo blagoslovila določeni dan in da morajo biti pod kaznijo vsi kmetje navzoči. Gospod župnik je sporočil, da mora imeti dovoljenje od škofije, ker občinske zastave še nikoli ni blagoslavljal, in zadnji trenutek, ko so kmetje zdravi in bolehnii čakali na slavnost, je prinesel podešta sporočilo, da ni potrebno, da se blagoslovi, in razšli so se, in Zgonik se vendarle ponaša z veliko zastavo.

Božični prazniki so potekli mirno. Službo božjo je tu opravljal g. katehet M. Škabar iz Trsta. O praznikih gospod ne more vse v redu sam napraviti povsod, zato dobi za Zgonik posebnega gospoda na svoje stroške, da imajo vsi praznike v redu.

Posekana cipresa

Povsod se je razglasilo, da morajo občine zasaditi eno drevo v spomin pok. Arnalda Mussolinija in postaviti kamnito ploščo z napisom: Ar. Mussolini in letnico.

V Zgoniku so ploščo vzdali v cerkveni zvonik, ne da bi poprej vprašali cerkveno oblast. Zidali so, ko ni bilo župnika doma in potem so prišli javit. Župnik je sporočil škofiji, in so odgovorili: ako je vzdano, naj ostane, če cerkvi ne škoduje. Tako je bila tudi zraven stolpa vsajena 21. februarja krasna cipresa in blagoslovljena v slavni udeležbi višje oblasti, miličnikov in vseh občinarjev, ker se je ta dan razvila na drogu tudi nova občinska zastava.

Koj prvo noč zatem je zlobna roka odsekala cipreso. To je razdražilo oblast in vznemirilo ljud-

stvo. Začele so se hude preiskave in zaprli so veliko vaščanov, mož in fantov. Tudi cerkveniku in njegovim bratom ni bilo prizaneseno, dasi so lepo cipreso dali iz vrta brezplačno. Nekaj ljudi so kmalu izpustili, fanti pa so čakali v zaporih dalje preiskave. Ko pa pri vsem trudu niso našli krivca, so izpustili iz zapora vse. Pripeljali so novo cipreso, še lepšo oziroma večjo. Gospod jo je zopet blagoslovil, a brez slavnosti, in stražili so jo miličniki vsako noč. Dokler je bilo hladno, so sedeli v zvoniku in se sprehajali pred župniščem. Vrtič pred hišo jim je služil za vse — potrebe.

Na sv. Jožefa ponoči so se zadržali v Gabrovici pri godcih in je ob ti priliki prišel spet nekdo, ki je posekal tudi to, pa ne z enim mahom kakor prvo, sekljal je bolj negotovih udarcev, ker je bilo steblo močno. Listi ciprese so bili raztrošeni iz Zgonika proti Saležu, zato je bila zmešnjava večja. Zaprli so več Saležanov in po dolgi preiskavi jih zopet izpustili, ker niso dognali krivca.

Cel mesec so bile vse zgoniške sekire na občinskem uradu razun župnikove, tako da jo je posojal sosedom za silo. Kljub temu ni bilo mogoče ugotoviti, s katero je bilo odsekano. Ljudje so se teh sitnosti privadili in se začeli norčevati, da je bil sv. Jožef tesar in je mogoče on s svojo sekiro zamahnil, ker so cipreso sadili na cerkvenem. S tem je bil smeh in greh.

Meseca maja so miličniki sami vsadili lep bor in ga zopet stražili. Ta je pa usahnil meseca julija. Potem se niso brigali več. Ljudje so zopet dražili, da je zato usahnil, ker so ga sami požegnali.

Koliko sitnosti je doživel župnik, ni mogoče nabeležiti. Oblast je zahtevala, da mora strogo pridigati in zahtevati, da povedo, kdo to dela itd.

Gospod župnik je kljub vsemu šel županstvu na roke za vse izpise in radio je posojal ob vsaki potrebi, če je Duce kaj po radiu govoril.

Ta slika predstavlja tak primer. Radio je na oknu, ljudje in šolarji na vrtu pred župniščem. Poleg župnika je Podešta gospod Brovedani. Učiteljstvo zakriva cipresa. Na sliki je nekoliko opaziti visoko vrtnico, ki žal zelo hira in je ravno obrezana. Obe cipresi je župnik dal zasaditi isto leto kot blagoslovljeni in rasteta prav krasno. Ni jih posekala sekira sv. Jožefa in ne zloba.

Zgoničani poslušajo Mussolinijev govor po radiu.

SLOVENSKI POLDNEVNIK

Celovec - Maribor - Ljubljana - Trst - Buenos Aires

Pred nedavnim je naš stalni sodelavec prof. Martin Jevnikar prejel iz ZDA pismo Edija Gobca, znanega zbiratelja gradiva o zaslužnih Slovencih v svetu. Prof. Jevnikarju je poslal skromno priznanje, nekako diplomo, katero v pismu takole utemeljuje:

»Z velikim veseljem Vam danes priložim tudi skromno priznanje s strani naše ustanove, SLOVENIAN RESEARCH CENTER OF AMERICA, Inc. Sprejmite to majhno priznanje kot našo zahvalo za svoje požrtvovalno garanje na vzgojnem, kulturnem in še posebej literarnem polju...«

Edi Gobec nadalje v svojem pismu sporoča, da je pred dnevi vložil gradivo že za petega slovenskega generala v Ameriki; ko smo začeli — piše dalje — je bil znan le eden. Tudi gradivo iz drugih področij in iz vseh mogočih držav se razveseljivo veča iz dneva v dan. Za Tržaško smo žal še šibki... Tudi v Neaplju sta slovenska tovarnarja brata Žigon, a na žalost na vrsto pisem ni odgovora. Take stvari so pač pri tem delu najhujše, a na drugi strani mi Finci ali Švicarji pošiljajo gradivo in celo prevode.. Dosti lepega že imamo, nujno pa bo, da bomo marsikaj odkrili šele po izidu knjige.

ARHITEKT SULČIČ

Velik slovenski ustvarjalec in rodoljub, ki ga žal vse premalo poznamo, arhitekt, slikar, pesnik in pisatelj Viktor Sulčič je pred kratkim izdal svoje drugo delo o znamenitem slovenskem etnologu in jezikoslovcu Janezu Benigarju pod naslovom VIDA Y OBRA DE JUAN BENIGAR (Življenje in delo Janeza Benigarja). Benigarjevo življenje je bilo tako pestro in bogato, da je morala prvi obsežnejši knjigi slediti še ta po podatkih zopet bogata dopolnilna knjižica. Knjižica je ponovni dokaz ustvarjalne sile in ljubezni rodoljuba iz slovenskega Krasa, čigar stvaritev se je večkrat hvaležno spomnila Argentina. Slovenian Research Center of America, Inc. svojemu zvestemu sodelavcu in častnemu članu v Argentini, g. arhitektu Sulčiču čestita in mu želi še mnogo zdravih, srečnih in plodnih let. Daleč je že mladost na Krasu, vmes so palače, cerkve in stadioni, ki jih je zgradil na tujem, vmes so časti in podvigi, a Viktor Sulčič še vedno najraje govori slovensko, vsem tujcem pa je med drugim tudi prepričljivo povedal, da je bil učenjak Benigar eden slovenskih darov svetu.

GLORY TO GOD

je naslov pesmarice z notami, ki jo je s pomočjo prevajalcev izdala znana slovenska kulturna delavka iz Colorada, Mrs. Joann Birsa. Tako bodo mogle doneti slovenske pesmi in melodije tudi v angleščini po cerkvah in domovih. Bajе spada Mrs. Birsa že v tretjo generacijo Slovencev v Ameriki, pa še vedno lepo govori in piše tudi po slovensko in še vedno so ji pri srcu slovenske zadeve. Eden glavnih prevajalcev — in tudi občudovalcev zavednosti Mrs. Birse — je Ed

Krasovich, znani učitelj in jednotar iz Pueblo, Colorado, ki je že več let tudi redni sodelavec Slovenian Research Centra v Ameriki. Pesmarica bo lep dar za vse Slovence in Amerikance, ki se zanimajo za glasbo, posebno pa jo je treba priporočiti organistom in drugim glasbenim učiteljem.

IZSELJENSKA PRETEKLOST

Toplo je treba priporočiti tudi Arnežovo novo knjigo SLOVENIAN COMMUNITY IN BRIDGEPORT, CONN., ki stane 3.50 dolarjev in se naroča pri Studia Slovenica, P.O. Box 232, New York, N.Y. 10032. Prof. Janez Arnež spada v majhno peščico marljivih raziskovalcev slovenske izseljeniške preteklosti. Knjiga je vesten in dober opis slovenske skupnosti v Bridgeportu. Študije krajevnih skupnosti, skupaj s študijami prilagoditvenih procesov, slovenskih uspehov in slovenskega doprinosa k duhovnemu in tvarnemu bogastvu novega sveta, se bodo počasi prelile v popolnejšo podobo slovenske ustvarjalnosti v svetu. Polje je ogromno in delavec malo.

SPOMINSKA KNJIGA

Ko sem že pri novih knjigah, naj omenim še angleško Spominsko knjigo slovenske kapele v Washingtonu. V njej so čestitke cerkvenih in svetnih imenitnikov, med njimi tudi predsednika Nixona in več lepih slik in dobrih priložnostnih člankov. Urednika Ciril Mejač in Vladimir Pregelj in umetnostni urednik Rudi Večerin so odlično opravili svoje težko in odgovorno delo in nam ohranili dostojen spomin na ta pomemben dogodek. Hvala jim!

Edi Gobec

Izšlo v Novi dobi, Ameriški Domovini, Ameriškem Slovencu in Prosveti v ZDA.

Martin Jevnikar

SODOBNA SLOVENSKA ZAMEJSKA LITERATURA (nadaljevanje)

ALOJZ REBULA

(dalje)

Gorje zelenemu drevesu so dnevniški zapiski od 20. oktobra 1962 do 29. decembra 1964. Avtor pravi v opombi, da je prišlo do izbire tega obdobja po naključju, ker ima zapiske tudi iz drugih let; sicer pa "obrni klepsidro, kakor hočeš, vanjo se bo zmeraj iztekal čas, ne pa večnost". Ni torej važen čas, vse je v tem, kako zna umetnik na dogodke reagirati, kako ob njih odmevata njegovo srce in razum. In v knjigi je več tega odmevanja kakor zunanjih dogodkov, čeprav je tudi teh toliko, da dobimo zaočkroženo celoto pisateljevega življenja v tem obdobju, slovenskega življenja, ki avtorja obdaja, Trsta, Krasa in širšega svetovnega prostora.

Kot rdeča nit pa se pletejo skozi vso knjigo tri osnovna vprašanja, ki jih Rebula od vseh strani osvetljuje, poudarja in rešuje s srčno prizadetostjo in suverenim poznavanjem. To so: narava, problem slovenstva doma in v mejstvu ter literatura.

V knjigi živi Kras v vsej svoji nenavadni lepoti, s stalno razstavo "Forma aeterna", v vseh letnih časih in urah dneva. Barve se kar prelivajo po tej zemlji, ki je v preteklosti toliko pretrpela, "pa je ostala naša", v zadnjih letih pa stegujejo po njej roke Tržačani, da si gradijo vikend hišice.

Vprašanje slovenskega naroda je še bolj tragično: vasi se praznijo, "otroka skoraj ne vidiš" na vasi, po Krasu se širi predmestje, nihče pa se ne izprašuje zaradi "strahotnega padca natalnosti pri Slovencih, in to celo v kraški vasi, ki je bila do nedavnega naš biološki vrtec". Vse kulturne in druge prireditve ne bodo nič koristile, če ne bo ljudi. Trst bi bil lahko celo danes "druga slovenska kulturna prestolnica" po duhovni dinamiki svoje atmosfere.

Tudi domovina preživlja podobne težave. Slovincu manjka širine, do nje pa more priti le "po poti etosa". Samo tako bo lahko slovenska kvaliteta dosegla svojo zadnjo zlahtnost, ker bo univerzalna — človeška. Slovenec se lahko do kraja izživi kot Slovenec samo na univerzalni ravni. Toliko bo Slovenec, kolikor bo človek. Manjvredna človeškost, manjvredna slovenskost." S tem pa bi se okrepila tudi naša samozavest, "da nismo več, a tudi nič manj kot kdorkoli drug".

Velik del sodobne slovenske kulture se danes "vozi v Nič". "Nič je postal v moderni filozofiji športna disciplina," toda bodočnost bo morala imeti "smisel za resnico in smisel za ideal".

Knjiga je polna miselnega in idejnega bogastva, saj pisatelj na vsaki strani preseneča z razgledanostjo po svetovni literaturi, filozofiji in družbeni problematiki. Njegov kulturni lok sega od starih Grkov in Rimljanov do Manna, Joycea, Rilkeja, Fabbrija, od Prešerna, Gregorčiča, Kosovela in Novačana do današnjih domačih in zdonskih ter italijanskih avtorjev. V knjigi je tudi nekaj izdelanih portretov ljudi, s katerimi se je avtor srečal, in nekaj leposlovnih sestavkov.

Nad vso knjigo plava vprašanje o smislu človekovega življenja, iskanje absolutnega, človečnosti, etosa. Knjiga ni pesimistična, dasi je v njej veliko črne barve. Pisatelj je v njej velik človek in umetnik, odkrit in iskren, zato nas knjiga bogati in nas sili k razmišljanju. Posebno poglavje je njegov jezik, ki je sočen, izbrušen in plemenit kakor v njegovih najboljših delih. Najbolj se je poglobil v Rebulov jezik Jaka Müller s Slovenske akademije ZU v Ljubljani v razpravi *Izrazna dvojnost Rebulovega Senčnega plesa* (Slavistična revija, Maribor 1970, letnik 18, št. 1-2, str. 17-54).

Poleg že prej omenjenih radijskih iger (*Kratek preplah v mestu Arbeli*, *Voda sprave*) je Rebula napisal še *Pilatovo ženo*, ki so jo oddajali po Radiu Trst A, a je v rokopisu.

V zadnjih časih se je Rebula poglobil v krščanstvo in prvi sad tega je knjižica *Krščanska avantura* (Ljubljana, založba Naše tromostovje, 1970). Po avtorju je "lahko verovanje vsaj tolikšna avantura kakor neverovanje: nabitost z vso tisto usodnostjo, nepredvidljivostjo in tudi temo, ki jih pojem avanture vključuje". Rebulova vera je izrazito ekumenska, "Bog postaja čedalje bolj usmiljen, ki se sklanja nad našo mizerijo".

Za zaključek te smeri je pripravil knjigo — "poskus razgleda čez krščanski misterij, od izvirnega padca do paruzije" —, ki je v tisku, zadnje poglavje pa je izšlo v ljubljanski reviji *Znamenje* (junij 1971, str. 81-91).

(Tudi o Rebuli je napisal dr. Jože Pogačnik esej v že omenjenem Zalivu. O obeh knjigah glej moje poročilo: *V Sibilinem vetru*, *Literarne vaje*, XX., 1969, 126-127; *Gorje zelenemu drevesu*, *Mladika*, XV., 1971, 122-123.)

ZA SODOBNE ŽENE IN DEKLETA

BOŽIČNE FANTAZIJE

Predrage, Božič je blizu in, ker me je urednica prosila, da ji posredujem recept za naše bralke, sem sklenila, da ji poleg recepta povem še nekaj drobnarij, s katerimi se bo morebiti katera okoristila.

Božični prt: lansko leto sem v tem času občudovala prelepe božične prte, ki so krasili mestne izložbe. Sklenila sem, da bom tudi jaz na božični večer pogrnila mizo s tako živobarvno tkanino, da bo v družini bolj praznično in veselo; toda ko sem nakupila vse potrebno, ko so bila darila za Marka in Tončko, za Tinco in Marjanco pod streho, denarja za božični prt ni bilo več. Brez božičnega prta? Ne, sem si rekla. Kupila sem platno naravne sivkasto rjave barve ter ga na stroj obrobila z nizkim zelenim trakom («treccia» mu rečemo po italijansko), ki je lepši kot navaden trak. Seveda, ko bi bila imela dovolj časa, bi ga bila obrobila z ažurjem. V trgovini za barve sem si nabavila «Permanent Deka Farbe für Stoff Male-rei» - to je barvo za blago, in sicer belo, zeleno in rumeno. Pri izbiri sem pazila, da se obe zeleni barvi (t. j. rob in Deka Farbe) ujemata. Zvečer pa sem, medtem ko je družina sedela pred televizorjem, tako rekoč «namalala» prt. V enem večer-

ru so na njem zrasle smrekove vejice, z belim snegom oškropljene, z njih pa so viseli rumeni balončki in vmes so gorele bele in rumene svečke. Ko je bilo delo končano in risbe suhe (ura je bila pozna in vsi so že smrčali), sem prt zlikala, in sicer na narobni strani, ter z likalnikom vztrajala posebno na risbica-h. Toplota je naredila svoje: blago je vpilo barve in prt je bil narejen. Lahko bi bil tudi rdeč, z belim in zlatim poslikan, sem si rekla. No, lahko bi bil še tak in tak. A bil je resnično lep in originalen, kar je tudi važno. In če sem primerjala strošek s cenami v izložbah . . . . Skratka, - kar nosilo me je po hiši od samega zadovoljstva. Soseda je naslednjega dne vila roke in vzklikala: «Joja, al je lep!» In ker je imela doma enobarven prt (ki je bil tudi že zrabljen) in ker je precej nerodna, če drži čopič v rokah, je delo zaupala desetletnemu sinčku. Pridnati moram, da je njen lepši od mojega: drobne zelene smrekice in bele ovčke okrog, naslikane z nav-no otroško roko - pravi bonbonček.

Po praznikih sem prt oprala v mlačni vodi s praškom: barve so ostale nedotaknjene. Mislim, da je za tako delo treba izbrati le gosto in gladko tkano platno. Poizkusite še vi: barve in motivi naj bodo plod izključno vaše fantazije.

BOŽIČNO OKNO

Davor je star enajst let in kakor v vsakem otroku, se tudi v njem skriva kos umetnika; letos je sklenil, da bo za božič okrasil okna naše dnevne sobe, ki gledajo na ulico. Iz prozornega papirja različnih barv rezlja podobice: palme, silhete pastirjev in živali; vse to zлага na bel papir, ki ima velikost okna, ki ga namerava okrasiti: tako bo že vnaprej imel model kompozicije, ki jo bo potem prenesel na šipe. Njegov brat je pred dvema letoma že naredil nekaj podobnega: zvečer, ko je gorela luč, so bila okna nekaj edinstvenega — spominjala so na umetniško poslikana cerkvena okna iz dvanajstega in trinajstega stoletja. Po praznikih sem seveda imela veliko dela s tem, da sem ostrgala lepilo in papir s stekla, a ni mi bilo žal truda.

STEKLENICA IN KOZARČKI

Povedala sem, da Davor rad riše. Zato sem pri Standi kupila poceni steklenico s kozarci, v trgovini za barve pa posebno barvo za steklo. Davor je posodo poslikal z vejicami in balončki. Zanimivo je, da je barva trpežna in da ostane pri pomivanju nedotaknjena.

Če se bo katera odločila za podobna dela, sem prepričana, da bo to storila v mejah okusa in da bo okrasila svoj dom brez pretiravanja, saj bi bil sicer podoben izložbi kake trgovine.

ZA ZAKLJUČEK ŠE RECEPT

Skuham polento (v kateri je ena četrtina belega zdroba) zelo na mehko; ko je še zelo vroča, vmešam vanjo 20 dkg kuhane, nemastne in na kosce zrezane šunke ter zmes stresem v skledo iz neogorljivega stekla («pirofilo»). Naribam parmezana, tu in tam vtaknem v polento drobne kosce surovega masla; nato naredim na površini primerne velike jamice, v katere ubijem jajce (po eno za vsakega člana); nato postavim vse v vročo pečico, dokler jajca ne zakrknjejo ter se na polenti ne napravi skorjica. Serviram vroče, lahko samo ali z gobovo omake; vsekakor ne sme manjkati zelenjava.

Ruth

Vrtovi muz

VEČER JUGOSLOVANSKE POEZIJE

Novembra so bili v gosteh v Trstu pesniki iz najrazličnejših jugoslovanskih republik, od Slovenije, pa do Makedonije. Tržaški Slovenci so jih sprejeli v polni mali dvorani Kulturnega doma. Pristrčno so jih pozdravili in z zanimanjem poslušali njihove pesmi, ki so jih brali pesniki sami, več pa jih je potem prebrala še v prevodu Savina Remčeva.

Pesnike je predstavil in pozdravil v imenu Slovenske prosvetne zveze, ki je ta nastop organizirala, Marko Kravos. Odgovoril je v daljšem pozdravnem govoru v imenu gostov dr. Ivo Frangeš, član jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti, ki je hkrati predsednik Zveze pisateljev Jugoslavije. Dr. Frangeš je navedel razloge, ki so vodili jugoslovanske besedne umetnike v Trst in poudaril zlasti željo, da bi tržaške Slovence bolje spoznali in utrdili povezanost s tem delom Slovencev, ki na robu slovenskega sveta s silo svoje duhovne in kulturne moči varujejo svoje narodne vrednote.

Nato so se po vrsti zvrstili pesniki in prebrali v glavnem vsak po eno svojo pesem. Tako smo nekako dobili vpogled v antologijo sodobne jugoslovanske poezije, vsaj v tisto, ki so jo predstavljali navzoči pesniki.

Zanimivost večera je bil jezik, v katerem pesniki pišejo in v katerem so brali svoje pesmi. Čeprav velika večina poslušavcev pesmi v originalu ni razumela, je nekako čutila izpovedovanje. Vendar se nam zdi, da ta izpoved ni bila kako veliko razodetje, ali pa tega razodetja nismo dojeli. Skoraj nič velikega nam te pesmi niso povedale, tako da je bilo še največje razodetje pozdrav dr. Frangeša. Ali res ni nobene bolečine in nobene velike stiske ali pa neizmerne sreče, ki prekipeva v teh

številnih srcih? Narod na tem robu zemlje, ki bije boj za obstanek, je pričakoval kaj več.

Da bi občinstvo spoznalo »globo in bolečino«, ki sta te pesmi rodili, so jih prireditelji posredovali tudi v prevodu. Morda bi bilo umestno posvetiti večjo pažnjo recitacijam prevodov, saj je za eno samo recitatorko toliko pismi preveč in monotonost na tako izbranem večeru utruja. Potrebni bi bili vsaj kaki trije recitatorji, ki bi brali pesmi, po izboru, ki bolj odgovarja naravi recitatorja. Tu pa je bilo krepkim izrazom včasih dodane preveč ženske miline in nežnosti, čeprav so bile recitacije skrbne.

Zdi se, da je največji uspeh večera v srečanju z glasniki besedne umetnosti iz vse Jugoslavije. Gostje so lahko čutili toploto sprejema in pozdrava, videli so iskrenost tržaškega občinstva in to številnega občinstva, ki je predano umetnosti, lahko so tudi čutili, kako je to občinstvo želelo točno tisto, kar je v začetku dr. Frangeš povedal o kompaktni celoti.

Z večjo skrbnostjo organizatorjev in s preštudirano pozornostjo pa bi bilo mogoče pokazati še večjo homogenost in zavzetost slovenskega zamejstva. Razen tega smo pričakovali bolj reprezentativno predstavništvo iz Slovenije, čeprav smo oba naša pesnika toplotno pozdravili. Če pomislimo na to, da ni bilo kekega Minattija, da se je Matej Bor »opravičil« in izostal, pa da ni bilo še kekega drugega pomembnega slovenskega pesnika med nastopajočimi, potem moramo drugim republikam izreči toliko več priznanja, v Sloveniji pa, žal, ne vidimo tiste tople vezi, o kateri je govoril dr. Frangeš. In če ne čutijo tega naši najbližji, nam je dvakrat žal. Ali pa je morda krivda na tistem, ki je ta izbor določal, naj je bil to organizator, ali kdo drug. Kdo je določil izbor, ni nihče povedal.

Jože Peterlin

glasba

NASTOP SLOVENSKEGA OKTETA V KULTURNEM DOMU.

V soboto 6. novembra nam je G.M. pripravila enega najlepših na-

stopov letošnje koncertne sezone. Na oder je namreč stopil Slovenski oktet, ki je prinesel s seboj ves svoj zaklad čudovitega petja in osebne interpretacije, ki je navdušila številno občinstvo. Dvorana je bila popolnoma zasedena, kar tudi tak koncert zasluži. Sloveski oktet je ponovno dokazal izredno umetniško raven, ki ga je pripeljala do svetovnega slovesa. Vselej ga je užitek poslušati, pa naj bodo njegove interpretacije bolj ali manj vrhunske. Več kot 1500 uspelih koncertov po vsem svetu, povsod odlične kritike, njegova izredna homogenost glasov, ki se prelivajo v skladno celoto, so več kot zadostni pogoji za tak uspeh.

Kljub zasluženemu priznanju, ki ga povsod žanje Slovenski oktet in morda prav zaradi tega pa ne smemo mimo nekaterih negativnih malenkosti. Ker je Slovenski oktet pač Slovenski oktet, smemo od njega zahtevati čim večjo popolnost in brezhibnost. Gre sicer za podrobnosti, ki jih večina publike niti ni opazila. Tu pa tam je posamezni glas izstopal, Mojcej pa je bila slabo zapeta. Toda moramo priznati, da je bilo to pač zaradi utrujenosti izvajalcev po dolgem in zahtevnem programu.

Tudi tokrat se nam je Slovenski oktet predstavil z obširnimi programom, ki je zajemal ruske, latinske, nemške in seveda predvsem slovenske pesmi. Od dveh Gallusovih je bila interpretacija druge bolj dovršena, posebno pozornost pa velja posvetiti interpretaciji Čajkovskega »Oče naša«, ki je izzvenel kot čudovita molitev. Najbolj navdušenega priznanja sta bili deležni »Pesem galebov« in »Vse mine«. V drugem delu sporeda so se zvrstile razne slovenske narodne pesmi, izmed katerih sta občinstvo najbolj navdušili »Bratci veseli vsi« in »Dremle se mi, dremle«. Ob koncu je izvajalce pozdravilo ploskanje, ki mu ni hotelo biti konca. Slovenski oktet je moral programu dodati še štiri pesmi: »Pojdam u rute«, znano in priznано »Ribniško«, črnsko duhovno »Go down Moses«, ki je bila med najboljšimi, če ne najboljša in »Mojcej«. Končno se je Slovenski oktet poslovil in upamo, da bo spet kmalu naš zaželeni in priznani gost.

Ada Markon

ORKESTER RTV IZ LJUBLJANE S SO- LISTOM ACIJEM BERTONCLJEM V KULTURNEM DOMU.

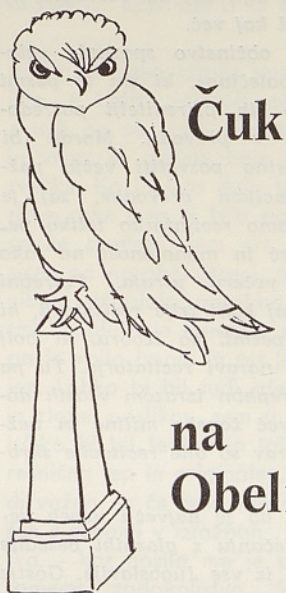
V sredo 24. novembra je bil na sporedu tretji abonmajski koncert. Nastopil je priznani orkester RTV iz Ljubljane, ki je z uspehom gostoval po vsej Evropi. Najprej je bila na sporedu Pahorjeva Istrijanka izključno za pihala. Glasbena Matica je s tem pokazala, da hoče posvetiti večjo pozornost domačim avtorjem in jih bolj približati publiki.

Sledil je Griegov koncert za klavir in orkester v a-molu op. 16. Tu se nam je predstavil solist pianist Aci Bertoncclj, ki uživa evropski sloves. O njegovi izredni tehniki ne bi razpravljali, ker je pač vsem dobro znana. Tokrat pa nam je pokazal tudi svojo izredno muzikalničnost, ki se v prejšnjih koncertih, ki jih je imel pri nas, ni mogla dokončno uveljaviti, bodisi zaradi preveč popularnega sporeda, bodisi zato, ker je nastopal v triu. Ta Griegov koncert ima izrazito lirične poteze. Bertoncclj je obšel nevarnost, da bi zapadel v pretiran sentimentalizem; izvajal je glasbeno občuteno in tehnično izredno precizno. Ponekod pa je orkester čez mero preglašal solista, da je bil ta prisiljen igrati močneje; pri tem pa je izvedba včasih izvenela nekoliko odsekano.

Po odmoru je prišla na vrsto znana 5 sinfonija Čajkovskega v e-molu op. 64. Orkester nam je podal odlično izvedbo. 5 sinfonija nam je znana skladba, ki ji radi prilepijo etiketo »popularna«, kar ustvari v občinstvu omalovažujoč vtis. V resnici je zahtevna skladba tako po obsežnosti kot po interpretativni zahtevnosti in lahko jo poda le dobro vigran orkester. Dirigent Samo Hubad je z zanesljivo in preizkušeno tehniko vodil posamezne elemente orkestra, v katerem je v drugem stavku predvsem izstopal rog.

Publika se je udeležila koncerta v velikem številu. A ne zadostuje število, da ustvari toplo ozračje. Ploskanja je bilo res veliko, vendar je precej žalostno, da nam ni pianist poklonil niti enega dodatka... ker ga pač občinstvo ni zahtevalo. To je bilo res nedisciplinirano, ker je zapuščalo dvorano, še preden so izvajalci dokončno odšli z odra.

ADA MARKON

na Obelisku

— 53 PLUS 1 na OPČINA —

V nedeljo 28. novembra t.l. je bil na Opčinah odkrit spomenik padlim partizanom z Opčin, iz Banov, Ferlug in Piščancev. Agencija ČUK je poslala na slavlje svojega dopisnika za vzhodni Kras, našega dobrega Trebenjca Ninčka Fringuellinija, nekoč Slavca. Ta nam poroča:

»Tri zastave sem videl slavnostnem prostoru, na sredi rdečo, ob njej pa slovensko z rdečo zvezdo in italijansko brez rdeče zvezde.

— Zakaj pa je italijanska tribarvna brez rdeče zvezde? — sem vprašal enega izmed organizatorjev.

— Zvezdo bomo dali na trikoloro, kadar pride na oblast Berlinguer. Dotlej si jo lahko misliš!

— Dobro, mislil si jo bom. Ampak nekaj drugega je.

Ob spomeniku sem prebral imena vseh 54 padlih borcev, od prvega do zadnjega. No: Italijan je med njimi eden, Slovencev pa triinpetdeset. Zakaj pa zdaj govori kot prvi slavnostni govornik Eugenio Laurenti?

— Misli si, da se piše Evgen Lavrentič, pa je!

— Dobro, mislil si bom. A kaj briga nas, Slovence, saj smo sami Slovenci tukaj, kar v tistem svojem elegantnem usnjenem jopiču razlaga, kako so italijanski delavci nagrali iz Belgije Almiranteja, ko jim je šel tja pridigat fašizem?

— Ali ni v Belgiji slovenskih izseljencev, izpred vojne in iz socializma?

— So, sem moral pošteno priznati.

—No, vidiš, če se Eugenio Laurenti ne bori posredno celo za Slovence v izseljeništvu, kaj šele za tržaške!

Tako pomirjen v svojih dvomih sem odprl dežnik, ko je začelo rosi. Potem, ko se je končalo, sem zavil k Fabčiću na kvartir. Kar toplo mi je bilo pri duši. Moj slovenski srček je delal tika-taka.«

ČUK brzojavlja VITI NUOVI

VITA NUOVA je recimo za Italijane to, kar je za Slovence KATOLIŠKI GLAS: morda malo bolj glas in malce manj katoliški. Je pa zato ta tednik tembolj ekumenski: njegov bratski objem sega do vseh protestantskih ločin, do patriarha Atenagore sega tam v daljnem Carigradu in do pol nagih pogančkov v Ugandi.

Zato je za Slovence častno, da glasilo s tako planetarnim zajemom ni zamolčalo smrti mons. dr. Jakoba Ukmarja. Seveda, ker ima tržaška škofija takšnih duhovnikov, kot je bil pokojni monsinjor, na pretek, ga VITA NUOVA ni mogla preveličevati, ga tam na dnu tretje strani puščati samega, brez neke protiteži s člankom o nekem novomašniku. En prihod v Cerkev in en odhod: UN GIUBILO E UN LUTTO: en novomašnik in en Ukmar, v lepem ravnovesju, v dveh izenačenih slikah.

ČUKU se je topilo srce, ko je bral člančič, posvečen spominu mons. Ukmarja. Ena sama ganjena hvala, cvet na cvet, v prav naporfuminani izbranosti stila. Samo to je pogršel ČUK v svoji nekoliko kmečki pameti, da bi tisto dehteče pero vrglo mimogrede tja med vrstice neki pridevniček, besedo, da je bil ta poliglot, astronom, jurist itd. slovenski duhovnik. Brez posebnega poudarjanja, kar tako, kot je na primer ljubljansko komunistično DELO ob smrti dr. Luciana Ferfoglie v Kopru med vrsto pohval na njegov račun zapisalo tudi, da je bil dr. Luciano Ferfoglia »zaveden Italijan«. (Rod pa že ni mogel izvirati iz Sicilije, po doberdobskem priimku sodeč). In tako se je začel ČUK spraševati, kako je pravzaprav s tem ekumenizmom VITE NUOVE. Ali se to vesoljno objemanje ne nehava že v Trstu, če gre za Slovence? In tako je poslal časopisu brzojavko. »AGENZIA UMORISTICA ČUK S'INFISCHIA DI CERTI UNTUOSI ECU-MENISMI . PRIMA DI ABBRACCIA-RE L'UNIVERSO VITA NUOVA FAC-CIA UN PO' di CRISTIANA APER-TURA A TRIESTE. QUESTA, NON E' VITA NUOVA, QUESTA E' VITA STRAVECCHIA!«

rija Slame »Veverica na božični večer«)

21.00 - Redna oddaja »Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti« je v celoti posvečena božični tematiki.

SREDA, 29. decembra 1971

19.40 - Fantje izpod Grmade pojejo božične pesmi.

ČETRTEK, 30. decembra 1971

19.10 - Pisani balončki, radijski te-dnik za najmlajše.

PETEK, 31. decembra 1971

19.10 - Slovenski narečni dokumenti (13) »Kolede s tržaške okolice«. 21.00 do 24.00 veliki Silvestrov ples.

SOBOTA, 1. januarja 1972

Ob 10.00 je na sporedu oddaja »Letni časi in meseci v poeziji«.

11.15 - »Življenje, najlepši dar«. Mladinska radijska igra Zore Saksidde. Igrajo člani RO, vodi Stana Kopitar.

Ob 15.30 se bomo v enourni oddaji spomnili najpomembnejših oddaj v letu 1971. Odlomke nekaterih posnetkov bomo lahko tudi ponovno slišali.

Člani prosvetnega društva »Rečan« z Les med snemanjem »Našega božiča« na radiu. (Govore v svojem narečju.)

20.45 - »Klik-klak«, radijska revija. Pripravljata Josip Tavčar in Miroslov Košuta. Igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu, režira Adrijan Rustja.

ČETRTEK, 6. januarja 1972

11.15 - »Darilo palčkov«. Mladinska radijska igra Tončke Curk. Igrajo člani RO, vodi Stana Kopitar.

16.30 - Simfonični koncert: Joško Jakončič: »Maša« za zbor in orkester; Hugolin Sattner (orkestralni Kruno Cipci): »Jeffejeva prise-ga«, kantata za soliste, zbor in ork. Izvajajo orglar Tone Potočnik, sopranistka Marija Gorenčeva, basist Jože Stabej, orkester in zbor Consortium Musicum iz Ljubljane pod vodstvom Mirka Cudermana. Posnetek z javnega koncerta v goriški stolnici dne 23.10.1971 (ponovitev).

Ob 19.10 je na sporedu črtica Ludovika Puša »Konec kralja Boltežarja«.

20.30 - »Neznana zvezda«. Radijska igra Alojza Rebule. Igrajo člani RO, režira Jože Peterlin.

21.30 - Dve božični kantati: A. Scarlatti: Pastoralna kantata za božič - Telemann: Kantata za praznik Treh Kraljev.

JOŽE CESAR

UMETNIK IN PLANINEC

Eksploziven, ognjevit, vsestransko aktiven, neutrudljiv, tovariški, značajan..

Tak je v grobih obrisih Jože Cesar, planinec in predvsem umetnik, ki v prvi polovici decembra razstavlja svoje slike v halu Kulturnega doma v Trstu. Tematika njegovih slik je gorski svet.

V razgibanem pogovoru me je umetnik prevzel s svojim odnosom do gora in s svojim načinom in pojmovanjem umetniškega življenja, življenja zagrizenega športnika in seveda zavednega Slovenca.

Vse svoje izkušnje vztrajnega hribolazca in neobrazložljive občutke človeka, ki se s prsti oklepa mrzle stene, v boju predvsem s samim seboj, s svojim strahom, z negotovostjo, celo z lenobo, je Cesar upodobil na slikah z izstopajočimi barvami, z ostrimi potezami in značajskimi kontrasti. Njegov ekspresionizem nam odkriva človeka, ki ljubi naravo in lepoto gorskega sveta. Klenost njegove osebnosti, optimistični pogled na življenje izhajata iz dolge izkušnosti in neizogibno je, da ju tudi upodobi v te gorske stene, ki so mu posebno drage. Barva skalnatih vrhov in duševno stanje umetnika se zavestno spreminjata.

Stil in tematika njegovih slik sta od vsega začetka njegovega umetniškega udejstvovanja (mislim tu na tri desetletja!) vedno ista. To je dokaz njegove doslednosti in trdne vere v svoje ideale. Pomembni so tudi portreti mnogih vidnih osebnosti, katerih, žal, na tej razstavi ni, vendar si obetamo, da bodo v bližnji bodočnosti na vpogled tudi širšemu občinstvu.

Jerebica Walter

tiskarna

graphart

trst, rossetti 14

Ta številka je bila zaključena 11. decembra 1971.

Za dobro voljo

Neka gospa je trdila, da sploh ne pozna ljubosumja, da slepo zaupa svojemu možu. Znanka ji je takoj oponesla, češ da je videla njenega moža na plaži z lepo plavolasko.

»Kaj potem,« je ta mirno rekla, a saj vendar ne moreš zahtevati, da saj vendar ne moreš zahtevati, da ko.«

◆◆◆

»Stara mama,« je vprašala vnučka: »ali se še spomniš, kdo te je prvi objel?«

»Ne, nič več,« je vzdihnila stara mama, »ne spomnim se niti, kdo me je objel zadnji.«

◆◆◆

Med obleganjem Vincennea je junaškemu generalu Daumesnilu ka-non odrezal nogo. Njegov pribočnik je ob pogledu na strašno rano začel obupno jokati. Daumesnil pa mu je rekel: »Kaj boš jadikoval! Od zdaj naprej mi boš znažil le en škorenj.«

◆◆◆

Po Marseju se vije pogreb. Poldo in Pino, dva lenuha, sta postavala po cestah in se zastrmela v dolgo vrsto vencev, nato v pogrebce. Čisto neznani ljudje. Poldo vpraša Pina: »Kdo neki je mrtvec?«

Pino pa: »Prav nič ne vem. A po moje mora biti tisti, ki ga vozijo v prvem vozu, v krsti.«

Veliki vladar in osvojitelj Tamerlan si je dal zgraditi grobnico v prestolnici Samarkandi. Na sarkofag je dal vrezati besede: »Če bi še živel, bi se ves svet tresel.«

◆◆◆

Mauroisa so vprašali, zakaj ima jo lepe ženske toliko več uspeha kot pametne. Rekel je: »Ker je na svetu mnogo več neumnih moških kot slepih.«

◆◆◆

Italijan, Amerikanec in Škot so naročili pivo. Ko jih je natakar postregel, so zagledali, da v vsakem vrčku plava muha. Italijan in Amerikanec sta ukazala, naj jima prineso drug vrček, Škot pa je izvlekel muho in rekel: »Nemarnica, izpljuni pivo, ki si ga izpila.«

◆◆◆

Gospod je šel po cesti in srečal nekoga, ki je bil čisto podoben njegovemu nekdanjemu znancu. Pozdravil ga je, a tedaj je opazil, da ni pravi. A ta mu je ljubeznivo odvrnil: »Pomislite, tudi jaz sem mislil, da Vas poznam.«

»Torej je zmota obojestranska,« se je razveselil prvi. »Jaz sem mislil, da ste vi, vi; vi pa ste mislili, da sem jaz jaz, pa niste bili v resnici ne vi vi, ne jaz jaz.«

ANSAMBEL »Lojze HLEDE« - S.K.P.D.
»Franc B. SEDEJ«
ZVEZA SLOVENSKE KATOLISKE
PROSVETE - GORICA
Trg Svobode, 6 - 34070 ŠTEVERJAN
- S. FLORIANO
GORICA - ITALY

Ansambel »L. HLEDE« - S.P.K.D.
»Franc B. SEDEJ«, razpisuje pod pokroviteljstvom Zveze Katoliške Prosvete v Gorici, II. zamejski festival narodno zabavne glasbe v Števerjanu, dne 27. in 28. maja 1972. - Zanj veljajo sledeči pogoji:

1. Za festival se lahko prijavijo sloveski narodni ansambli iz domovine in zamejstva;
2. Organizator prevzame stroške za kosilo, večerjo in prenočišče;
3. Komisija, ki jo bodo sestavljali strokovnjaki in predstavniki pri-sotnega občinstva, bo podelila naleadne nagrade:

1. nagrada za naj-boljšo izvedbo **L. 130.000**
2. nagrada za naj-boljšo melodijo **L. 100.000**
3. nagrada za naj-boljše besedilo **L. 70.000**

ter pokale, ki jih bodo dale na razpolago razne ustanove in organizacije;

4. Skladbe, ki jih bodo izvajali ansambli, morajo biti izvirne in prvič izvedene na II. Festivalu v Števerjanu;
5. Prijave se sprejemajo najkasneje do 1. marca 1972, na sledečem naslovu:

»ANSAMBEL LOJZE HLEDE«
Trg Svobodne, 6
34070 ŠTEVERJAN - S. FLO-
RIANO (Gorizia - Italy)

ter morajo biti navedeni sledeči podatki:

- 1) točen naslov ansambla in naziv;
- 2) ime voditelja oz. odgovorne-ga, njegov rojstni kraj in da-tum rojstva ter sedanje bi-vališče;
- 3) ime, priimek, rojstni kraj in rojstva ter sedanje bivališče vsakega člana posebej;
- 4) Ansambel mora, poslata do navedenega datuma nočno gradivo dveh skladb, s katerima bo nastopil na festivalu;
6. Vsi ansambli so dolžni sporočiti vsako spremembo naslova vodi-telja ali ostalih članov ansambla;
7. Organizator bo dal na razpo-lago ozvočenje;
8. Prosimo Vas, da nam pošljete kratko zgodovino ancambila;
9. Ansambli privolijo v morebitno snemanje Radia Trst A.

TVRDKA

Kerže

USTANOVljena LETA 1896

TRST

TRG S. GIOVANNI, 1
TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla, itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči klasične in moderne oblike.

R I M - Slovenski

„HOTEL BLEĐ“

ITALIJA

Lastnik Vinko LEVSTIK

ROMA - Via S. Croce in Gerusalemme 40 - Tel. 777-102, 7564783

Blizu železniške postaje - Direktna zveza z avtobusom št. 3

Domača kuhinja - Vse sobe s prhami

CENA 200.- LIR

